YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

29 oktyabr 2025-ci il, çərşənbə
№ 196 (7023)
Qiyməti 60 qəpik

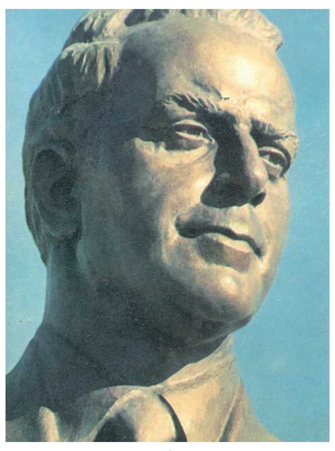

Milli azadlıqdan şirin nemət yoxdur!

Qardaş ölkənin hər bir uğuruna sevinir və bundan fərəhlənirik!

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab Rəcəb Tayyib Ərdoğana

Hörmətli cənab Prezident,

Əziz Qardaşım,

Qardaş Türkiyə Respublikasının milli bayramı - Respublika Günü münasibətilə Sizi və Sizin simanızda bütün Türkiyə xalqını şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik edir, ən səmimi və xoş arzularımı çatdırıram.

Sizin həyata keçirdiyiniz uzaqgörən və qətiyyətli siyasət nəticəsində bu gün Türkiyə bütün sahələrdə yeni zirvələr fəth edir, böyük uğurlara imza atır, beynəlxalq məsələlərdə söz sahibi olan güclü və qüdrətli dövlət kimi tanınır. Qlobal aləmdə və regionda cərəyan edən proseslərdə fəal və prinsipial mövqeyi, sülhün, sabitliyin bərqərar olması üçün səyləri Türkiyəyə dünyada böyük nüfuz və etimad qazandırmışdır. Biz qardaş ölkənin hər bir uğuruna sevinir və bundan fərəhlənirik.

Xalqlarımızın sarsılmaz iradəsindən qaynaqlanan və "Bir millət, iki dövlət" prinsipinə əsaslanan Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin ən yüksək pillədə qərarlaşması böyük fəxr hissi doğurur. Şuşa Bəyannaməsi ilə strateji müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəlmiş dövlətlərarası əlaqələrimizin gündən-günə daha da dərinləşməsi və yeni məzmun kəsb etməsi qəti siyasi iradəmizin və ardıcıl birgə səylərimizin parlaq ifadəsidir.

Bu gün dünyada bənzəri olmayan Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığı, birliyi və müttəfiqliyi eyni zamanda regionda sülhə, təhlükəsizliyə, rifaha və əməkdaşlığa xidmət edən mühüm amildir.

Oktyabrın əvvəlində Türk Dövlətləri Təşkilatı Dövlət Başçıları Şurasının 12-ci Zirvə Görüşündə iştirak etmək üçün Qəbələyə səfərinizi ən xoş təəssüratlarla xatırlayıram. Sizin Türk Dünyasının birliyi və TDT-nin beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artırılması istiqamətində əzmkar fəaliyyətinizi xüsusi qeyd etmək istərdim.

Əminəm ki, möhkəm təməllər üzərində qurulmuş və zamanın sınağından çıxmış qardaşlıq münasibətlərimizin və səmərəli əməkdaşlığımızın xalqlarımızın iradəsinə uyğun olaraq daha da genişləndirilməsi və dərinləşdirilməsi yolunda birgə səylərimizi bundan sonra da müvəffəqiyyətlə davam etdirəcəyik.

Belə bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, məsul dövləti fəaliyyətinizdə uğurlar, qardaş Türkiyə Respublikasına və xalqına daim əmin-amanlıq, rifah və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,
İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bundan sonra heç kim bizə qarşı baş qaldıra bilməz!

İlham Əliyev: Əgər kimsə baş qaldırsa, yenə də "Dəmir yumruğu" görəcək

Bax səh. 2

Hüquqi dövlətin zəfər salnaməsi...

Bax səh. 3

Böyük zəfərin şirin meyvəsi

Bax səh. 4

Azərbaycanın dünyada artan nüfuzu...

Bax səh. 3

Kibercinayətkarlıqla mübarizədə yeni strategiya

Bax səh. 5

İlk dəfə...

İqtisadiyyata kredit qoyuluşu 31 milyard manatı ötüb

Bax səh. 5

Ermənistandan etiraf...

Bax səh. 6

ABŞ Prezidentinin Asiya səfəri...

Bax səh. 6

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 28-də Sabirabad Sənaye Məhəlləsində “Humix” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin (MMC) aqrokimyəvi vasitələrin istehsalı müəssisəsinin fəaliyyəti ilə tanış olub.

Prezident İlham Əliyev Sabirabad Sənaye Məhəlləsində “Azera Toxumçuluq” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin (MMC) toxum istehsalı müəssisəsinin fəaliyyəti ilə tanış olub.

Sonra dövlətimizin başçısı Sabirabad Sənaye Məhəlləsində “Taşobası” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin (MMC) pambıq emalı zavodunun fəaliyyəti ilə tanış olub.

Prezident İlham Əliyev Sabirabad Sənaye Məhəlləsində “Fırtına Su Sistemləri” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin (MMC) su filtrlərinin istehsalı müəssisəsinin fəaliyyəti ilə tanış olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 28-də İmişlidə “Promalt” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin (MMC) arpa emalı müəssisəsinin açılışında iştirak edib.

Bundan sonra heç kim bizə qarşı baş qaldıra bilməz!

İlham Əliyev: Əgər kimsə baş qaldırsa, yenə də “Dəmir yumruğu” görəcək

Əliyev oktyabrın 28-də Cəbrayıl rayonunun Horovlu kəndinin birinci mərhələsinin açılışında iştirak edib.

dövlətimizin başçısı kəndə köçən sakinlərə mənzillərin açarlarını təqdim edib.

Sakinləri salamlayan Prezident İlham Əliyev kənd sakinlərini öz doğma torpaqlarına qayıtmaları münasibəti ilə təbrik edib: “Dövlət sizin üçün bütün şəraiti yaradıb. İndi Horovlu kəndi göz oxşayır. Çox gözəl binalar, məktəb, uşaq bağçası, tibb məntəqəsi və iş yerləri yaradılır. Evlərin sayı 334-dür və burada birinci mərhələdə 1400 insan məskunlaşacaq. Məndə olan məlumata görə, işğala qədər Horovlu kəndində 1500 adam yaşayırdı. İndi təbii ki, ailələr böyüyüb və horovluluların sayı 2 mindən bir qədər çoxdur. İkinci mərhələdə digər vətəndaşlar üçün də evlər tikiləcək. Ancaq hesab edirəm ki, birinci mərhələdə görülən bu işlər təqdirəlayiqdir. Burada rahat, xoşbəxt həyat sürmək üçün bütün imkanlar var.

Horovlu kəndi Vətən müharibəsinin ilk həftəsində erməni işğalından azad edilmişdir və əslində, bizim Zəfər yürüşümüz bu bölgələrdən başlamışdır. Cəbrayıl, Füzuli istiqamətində irəli gedən bizim əsgər və zabitlərimiz düşmənin bir neçə müdafiə xəttini yara bilmiş, beləliklə, gələcək Zəfər yürüşümüzü şərtləndirmişlər. Allah şəhidlərimizə rəhmət eləsin. Onların əziz xatirəsi daim bizim qəlbimizdə yaşayır, yaşayacaq.

Düz beş il bundan əvvəl bu ərazi işğaldan azad edildi və bu şanlı tarix hər zaman bizim qəlbimizdə yaşayacaq. Bir neçə gündən sonra biz tarixi Zəfərimizin beşinci ildönümünü qeyd edəcəyik. 8 Noyabr - Zəfər Günü bizim tariximizdə olan ən parlaq səhifədir. Beş il bundan əvvəl tarixi Zəfərimiz bütün dünyaya səs salıb.

Azərbaycan xalqı mərd xalqdır, qəhrəman xalqdır, iradəli xalqdır, öz torpağına bağlı olan xalqdır. Biz sübut etdik ki, işğalla barışmaq fikrində deyildik, halbuki bunu dəfələrlə bəyan etmişdik. Döyüş meydanında 300-dən çox şəhər, qəsəbə, kənd azad edildi və Ermənistan kapitulyasiya aktına imza ataraq təslim olmağa məcbur oldu.

O gündən bu yana quruculuq işləri ilə məşğuluq. Bu gün bütün Qarabağ və Şərqi Zəngəzur tikinti meydançasıdır. Artıq 50 mindən çox insan Qarabağda, Şərqi Zəngəzurda yaşayır, çalışır, təhsil alır. Onlardan təqribən 20 mini keçmiş köçkünlərdir ki, öz vətəninə, doğma torpağına qayıdıblar. Qalanlar isə müxtəlif işlərdə işləyən vətəndaşlardır.

“Böyük Qayıdış”ın əyani sübutu bu gün gözünüzün önündədir. Belə gözəl şərait yaratmaqla Azərbaycan dövləti bir daha öz siyasətini göstərir. İşğal dövründə ovaxtkı köçkünlərlə çoxsaylı görüşlərimdə mən demişdim ki, torpaqlar işğaldan azad olunandan sonra şəhərlərimiz, kəndlərimiz yenidən qurulacaq, əvvəlkindən daha gözəl olacaq. Bugünkü gün bu sözlərin əyani sübutudur. Bu gün sizin həyatınızda yeni dövr başlayır. Siz uzun illər - 30 il ərzində ağır şəraitdə köçkün, qaçqın həyatını yaşamısınız, mənəvi əzablar çəkmisiniz. Xüsusilə işğalın ilk mərhələsində köçkünlərin mütləq əksəriyyəti çadır şəhərciklərində yerləşmişdir. Ona görə bugünkü reallıq, bugünkü gün, o cümlədən ədalətin təntənəsidir. Ədalətə inanmaq və onu təmin etmək lazımdır. Bax, bizim xalqımız həm ədalətə inanıb, həm də onu təmin edib. Bu torpaqların sahibləri bizik. Düşməni öz torpaqlarımızdan qovmuşuq və bu gün gözəl həyat qururuq. Sizi bu münasibətlə ürəkdən təbrik edirəm, sizə xoşbəxtlik, cansağlığı arzulayıram”.

Cəbrayıl rayonunda daha çox infrastrukturun yaradılacağını bildirən döxlətimizin başçısı bildirib ki, burada yaşayacaq insanların sayı çoxalacaq: “Bununla bərabər bilirsiniz ki, Cəbrayıl rayonunda iş yerləri də yaradılır. “Araz Vadisi” sənaye zonası artıq fəaliyyətdədir. Orada üç müəssisə fəaliyyət göstərir. Amma yaxın gələcəkdə onların sayı təqribən 20-yə çatacaqdır. Yəni, iş yerləri ilə bağlı burada heç bir problem olmayacaq.

O cümlədən Cəbrayıl şəhərində bu gün iki Günəş Elektrik Stansiyasının təməli qoyulacaq. Üçüncü, ən böyüyü isə artıq icra müddətindədir. Onu da bildirməliyəm ki, bu bölgənin çox gözəl kənd təsərrüfatı potensialı var. Eyni zamanda, burada Günəş enerjisi də istehsal olunacaq. Burada istehsal olunacaq Günəş enerjisi bütün bu bölgəni təmin edəcək. Çünki Cəbrayıl və Zəngilan rayonlarında icra edilmiş və ediləcək Günəş və su elektrik stansiyalarının gücü təqribən 400 meqavata çatacaq. Yəni, 400 meqavat böyük bir şəhərin tələbatını ödəyən gücdür.

Eyni zamanda, biz daim iş yerlərinin yaradılması ilə bağlı işləyirik. Burada da kənd təsərrüfatı ilə, heyvandarlıqla məşğul olmaq üçün şərait yaradılacaq. Təbii ki, artıq istifadəyə verilmiş digər kəndlərdə olduğu kimi, həyətyanı sahələrdə də əkin-biçinlə məşğul olmaq mümkündür. Hər biriniz üçün on iki sot həyətyanı sahə ayrılıb. Amma burada digər böyük yerlərdə, yəni, həm örüş, həm də ki, əkin üçün yararlı olan torpaqlarda kənd təsərrüfatı ilə məşğul olmaq mümkün olacaqdır. Yəni, Qarabağda, Şərqi Zəngəzurda işsizlik olmamalıdır. Bütün bu şəhər və kəndlər tikiləndə bunu biz əsas vəzifə kimi qarşıya qoyuruq ki, burada yaşayan insanlar işlə təmin olunsunlar”.

Prezident İlham Əliyev sakinlərlə söhbət əsnasında bildirib ki, buralarda gənclər üçün də şərait yaradılıb və ən əsası bura onların doğma torpağıdır: “Bütün bu Qarabağ, Şərqi Zəngəzur ən inkişaf etmiş bölgələrdən biri olacaq - nəinki Azərbaycanda, dünya miqyasında. Belə kəndlər harada salınır? İndi buradan Zəngilana gedəcəksiniz 20 dəqiqəyə. Buradan da Zəngəzur dəhlizi keçəcək. Böyük ticarət yolu olacaq. Yəni, bundan sonra daha çox inkişaf edəcək. Əsas odur ki, burada insanlar yerləşsin, uşaqlar çoxalsın, ailələr böyüsün, işlər getsin. Abadlıq-quruculuq, xoşbəxt həyat və sülh. Bundan sonra heç kim bizə qarşı baş qaldıra bilməz. Heç kim, heç kim! Əgər kimsə baş qaldırsa, yenə də “Dəmir yumruğu” görəcək.

Sonra dövlətimizin başçısı Cəbrayıl şəhər məscidinin təməlini qoyub.

Prezident İlham Əliyev Cəbrayıl şəhərində ikinci və üçüncü yaşayış komplekslərinin təməlini qoyub.

Dölətimizin başçısı Hacıqabul-Bəhrəmtəpə-Ermənistan Respublikası ilə dövlət sərhədi avtomobil yolunun 197-ci kilometrindən Cəbrayıl rayonu ərazisində inşa olunan “Şəfəq” Günəş Elektrik Stansiyasına gedən avtomobil yolunun açılışında iştirak edib.

Daha sonra Prezident Cəbrayıl rayonunun Şahvəlli kəndində hər birinin gücü 50 meqavat olan “Şəms” və “Üfüq” Günəş Elektrik stansiyalarının təməlini qoyub.

“Böyük Qayıdış”ın növbəti mərhələsi...

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 28-də Zəngilan rayonunun Məmmədbəyli və Ağalı kəndlərinin sakinləri ilə görüşüb.

Görüşdə Prezident İlham Əliyev söyləyib ki, bu gün Ağalı və Məmmədbəyli kəndlərinin sakinləri üçün çox sevincli bir gündür: “Ağalı kəndində əlavə 100 ailə yerləşəcək. Ağalının hüdudları demək olar ki, daha da böyük olur. Məmmədbəyli kəndində isə 180 ailə üçün gözəl evlər, yaraşıqlı binalar inşa edilib. Mən bilirəm ki, siz bu gün buraya gəlmisiniz. Hələ demək olar ki, yerləşməmisiniz. Ancaq əlbəttə ki, gələn günlər ərzində burada tam yerləşib öz doğma dədə-baba torpağında rahat, firavan həyat yaşayacaqsınız. Sizi bu münasibətlə ürəkdən təbrik edirəm.

Xoş gəlmisiniz doğma vətəninizə. Bu gün doğrudan da çox gözəl bir gündür. Bu gün “Böyük Qayıdış”ın növbəti mərhələsidir. Bilirsiniz ki, biz “Böyük Qayıdış” Proqramının başlanğıcını da Zəngilan rayonunda qoyduq. Birinci kənd - Ağalı kəndində artıq üç il yarımdır ki, insanlar yaşayır və çox gözəl şərait yaradılmışdır və gözəl də saxlanılır. Mən indi Ağalının içi ilə keçdim və yeni binalarla tanış olarkən gördüm ki, bütün həyətyanı sahələr sanki gözəl bir bağa çevrilib. Biz buranı keçmiş köçkünlərə təhvil verəndə qupquru bir yer idi. Necə ki, indi Məmmədbəyli kəndində də hələ ki, o qədər də çox ağac yoxdur. Ancaq illər keçdikcə vətəndaşlar özləri qurub-yaradırlar, əkib-becərirlər. Dövlət nə lazımdırsa edib, sizi gözəl şəraitlə təmin edib və əminəm ki, siz burada rahat yaşayacaqsınız. Siz buna layiqsiniz”.

“Böyük Qayıdış” Proqramının Zəngilan rayonundan başladığını bildirən dövlətimizin başçısı Zəngilan şəhərində də birinci yaşayış kompleksinin tikintisinin yekunlaşmaq üzrə olduğunu söyləyib: “Digər binaların tikintisi, məktəb, xəstəxana. Zəngilan məscidi tikilmişdir, gözəl bir memarlıq əsəridir. Konqres Mərkəzi, Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanı. Yəni, bura, bu bölgə çox önəmli nəqliyyat mərkəzlərindən birinə çevriləcək. Həm Zəngəzur dəhlizi, həm Araz dəhlizi buradan keçəcək. Ona görə bu rayonun, bu bölgənin çox gözəl gələcəyi olacaq. Necə ki, bütün Qarabağın, Şərqi Zəngəzurun gələcəyi çox parlaq olacaq. Bugünkü reallıq - qurduğumuz şəhərlər və kəndlər bunu göstərir.

Ermənilər viran qoyub bizim dədə-baba torpaqlarımızı, biz isə qurub-yaradan xalqıq. Biz düşməni torpaqlarımızdan qovmuşuq. İndi də doğma torpağımızda qurub-yaradırıq, şərait yaradırıq, binalar, məscidlər tikirik, tarixi abidələri bərpa edirik. Yəni, biz - bu torpaqların sahibləri qayıtmışıq və burada əbədi yaşayacağıq. Mən sizə də xoşbəxt həyat arzulayıram. Bir daha sizi təbrik edirəm”.

***

Sonra açarların təqdim edilməsi mərasimi oldu və xatirə fotoları çəkdirildi.

Prezident İlham Əliyev oktyabrın 28-də Zəngilan rayonunun Ağalı kəndinin 2-ci mərhələsinin və Məmmədbəyli kəndinin açılışlarında iştirak edib.

***

Sonra dövlətimizin başçısı Zəngilan şəhərində 104 mənzilli yaşayış kompleksində görülmüş işlərlə tanış olub.

Hüquqi dövlətin zəfər salnaməsi...

Cənubi Qafqaz regionunun lider dövləti olan Azərbaycan özünün inkişaf strategiyasını ən vacib parametrlər üzərində formalaşdırır. Vətən müharibəsindəki qələbə, antiterror tədbirləri nəticəsində suverenliyimizin bərpa olunması müasir Azərbaycanın yeni inkişaf mərhələsini formalaşdırır. Atdığı addımlarda, apardığı uğurlu siyasətdə hər zaman beynəlxalq hüquqa və ədalətə, konstitusiyaya, bir sözlə ali hüquqa və qanuna əsaslanan dövlətimiz dünyaya bir nümunə təqdim edir - gənc yaşında mühüm nailiyyətlərə imza atan, qlobal dünyada nüfuz qazanan, beynəlxalq aləmə multikultural dəyərlər sistemi təqdim edən, tolerant həyat tərzi ilə şöhrət tapan Azərbaycan təqdim etdiyi yeni siyasi-ictimai modellə yerləşdiyi bölgənin, mühüm bir coğrafiyanın yaşam standartlarını da müasir çağırışlara uyğunlaşdırır. Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğu prosesi uğurla və ardıcıl şəkildə davam edir - Hüquqi islahatlar dövrün tələblərinə uyğun formalaşdırılır, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təminatı mexanizmləri daha da təkmilləşdirilir. Bu gün Azərbaycan regionun ən sivil, hüquq üstünlüyünə əsaslanan dövlətlərindən biri kimi tanınır və bu, beynəlxalq səviyyədə də etiraf olunur.

30 yaşlı Konstitusiyamız və suveren Azərbaycanın inkişaf prioritetləri

Konstitusiyanın qəbulunun 30 illiyi ərəfəsində...

Bu nailiyyətlərin əsasında isə xalqımızın Ümummilli lideri Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış və 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi ilə qəbul olunmuş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası dayanır. Bu sənəd təkcə hüquqi sistemin deyil, bütövlükdə müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin bünövrəsini təşkil edir. Ulu öndərin "Konstitusiya müstəqilliyimizin hüquqi təminatıdır" fikri bu sənədin mahiyyətini və tarixi rolunu ən dəqiq şəkildə ifadə edir. Qəbulunun 30 illiyi ərəfəsində Azərbaycan Konstitusiyası bir daha daim inkişaf edən, yeniləşən və dövrün çağırışlarına cavab verən canlı hüquqi sistemin əsası olduğunu ortaya qoyur. Ölkəmizdə hüquqi dövlət quruculuğuna sadiqlik isə bütün parametrlər üzrə ortadadır - Prezident İlham Əliyevin ötən ilin sonunda imzaladığı müvafiq Sərəncam ilə yaşadığımız 2025-ci il Azərbaycanda "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan edilib.

Yeri gəlmişkən, Milli Məclisdə oktyabrın 29-da Azərbaycan Konstitusiyasının qəbul edilməsinin 30 illiyinə həsr olunmuş beynəlxalq parlament konfransı keçiriləcək. Konfrans "Konstitusiya müasir dünyada dövlətlərin müstəqilliyinin və suverenliyinin təməli kimi" mövzusuna həsr olunub. Konfrans çərçivəsində iştirakçılar müasir dövlətlərin hüquqi əsaslarının möhkəmləndirilməsində konstitusiyaların rolu, dövlətlərin suverenliyi və milli müstəqilliyinin qorunması istiqamətində fikir mübadiləsi aparacaqlar. Tədbirdə 20-dək ölkənin parlament nümayəndə heyətlərinin, eləcə də 5 beynəlxalq təşkilatın təmsilçilərinin iştirakı gözlənilir.

İnsan hüquq və azadlıqlarının təminatında mühüm sənəd

Konstitusiya, hüquq nəzəriyyəsində qəbul olunduğu kimi, "dövlətin əsas qanunu" olmaqla yanaşı, həm də siyasi sistemin ideoloji və mənəvi bünövrəsidir. Bu sənəd müstəqil Azərbaycan dövlətinin strukturunu, idarəçilik formalarını, hakimiyyət qollarının qarşılıqlı münasibətlərini, eləcə də vətəndaş cəmiyyətinin hüquqi əsaslarını müəyyənləşdirir. Azərbaycan Konstitusiyasının əsas fərqləndirici xüsusiyyətlərindən biri onun insan hüquq və azadlıqlarının ali dəyər kimi tanınmasıdır. Konstitusiyanın II bölməsi tam şəkildə "İnsan və vətəndaşın əsas hüquq və azadlıqları"na həsr olunmuşdur və burada hər bir vətəndaşın təbii, ayrılmaz hüquqları beynəlxalq standartlara uyğun təsbit edilib.

Burada insan ləyaqətinin qorunması (maddə 24), qanun qarşısında bərabərlik (maddə 25), yaşamaq hüququ (maddə 27), şəxsi toxunulmazlıq (maddə 28), fikir və söz azadlığı (maddə 47), din və vicdan azadlığı (maddə 48), mülkiyyət hüququ (maddə 29) kimi fundamental dəyərlər geniş əhatə olunub.

Konstitusiya eyni zamanda hüquqların təminatı üçün zəruri institusional mexanizmlər yaradıb. Məsələn, 2002-ci ildə qəbul edilən dəyişikliklə İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil (Ombudsman) institutu təsis edilib, vətəndaşların hüquqi müdafiəsi üçün yeni mərhələ başlanılıb.

Bundan başqa, Konstitusiya dövlət hakimiyyətinin mənbəyinin xalq olduğunu təsbit etməklə demokratiyanın hüquqi əsaslarını müəyyən edir: "Azərbaycan Respublikasında dövlət hakimiyyətinin yeganə mənbəyi Azərbaycan xalqıdır." (Maddə 2)

Bu prinsip ölkədə demokratik legitimliyin əsasıdır və bu gün də dövlət idarəçiliyinin bütün sahələrində rəhbər prinsip kimi qalmaqdadır.

Konstitusiya və Suverenlik ili: hüquqi dövlətçilik yolunda mühüm bir mərhələ

Vurğulandığı kimi, Prezident İlham Əliyevin 2025-ci ili "Konstitusiya və Suverenlik ili" elan etməsi Azərbaycan dövlətçiliyi üçün mühüm rəmzi və siyasi mənaya malikdir. Bu qərar, həm 1995-ci ildə qəbul olunmuş əsas qanunumuzun 30 illiyi, həm də dövlət müstəqilliyimizin bərpasının 35 illiyi ilə eyni vaxta təsadüf etməklə, milli hüquq sisteminin və suveren dövlət ideyasının vəhdətini təcəssüm etdirir.

Konstitusiyanın preambulasında Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin, suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunması başlıca niyyətlərdən biri kimi göstərilir. 30 ildən artıq davam etmiş erməni işğalı suveren hüquqlarımızın ölkəmizin bütün ərazilərində tətbiqini mümkünsüz etmişdi. Torpaqlarımızın 20 faizə yaxınını 30 il ərzində işğal altında saxlayan Ermənistan beynəlxalq züququ pozmuşdu. Ötən müddət ərzində ərazi bütövlüyünün, suverenliyinin bərpa edilməsi müasir Azərbaycan tarixinin ən mühüm hadisəsinə çevrildi. 2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistanın təxribatlarına cavab olaraq başlanmış Vətən müharibəsindəki Zəfər, eləcə də 2023-cü il sentyabrın 19-20-də həyata keçirilmiş uğurlu antiterror əməliyyatı ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin bərpası ilə nəticələndi. Bu isə həm də o demək idi ki, artıq Azərbaycan Konstitusiyasının hüquqi qüvvəsi işğaldan azad edilmiş bütün ərazilərdə bərqərar olub.

Azərbaycanın əsas qanunlar toplusu...

Son aylarını yaşadığımız 2025-ci il müasir müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının qəbulunun 30-cu ilidir. Qeyd edək ki, 1995-ci ildə qəbul olunmuş Konstitusiya müstəqil Azərbaycanın ilk, ümumilikdə isə ölkəmizin tarixində dördüncü Konstitusiyasıdır. Azərbaycanın Konstitusiya quruluşunun tarixi hələ SSRİ dövrünə təsadüf edir. Azərbaycanın ilk Konstitusiyası 1921-ci ilin mayın 19-da, SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış yeni redaksiyası isə 1925-ci il martın 14-də qəbul olunmuşdu. SSRİ dövrünün son Konstitusiyası isə 1978-ci ilin aprelin 21-də qəbul edilmiş qanunvericilik toplusudur.

1991-ci il oktyabrın 18-də qəbul edilmiş "Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında" Konstitusiya Aktında yeni Konstitusiyanın hazırlanması nəzərdə tutulsa da, 1991-1993-cü illərdə hakimiyyətdə olan qüvvələrin yarıtmaz fəaliyyəti ölkədə Konstitusiya qəbulunu mümkünsüz etdi. Həmin illərdə dövlətin daxilindəki anarxiya, özbaşınalıq, dövlət idarəçiliyi mexanizmlərinin formalaşdırılmaması vətəndaşların azad, hüquqi təminatını da təhlükə qarşısında qoyurdu. 1995-ci il noyabr ayının 12-də ilk milli Konstitusiyamızın qəbulu müstəqillik tariximizin ən mühüm hadisələrindən biri olmaqla yanaşı, Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısındakı böyük xidmətlərindən biri kimi tarixə yazıldı. 5 bölmə, 12 fəsil, 158 maddədən və 12 keçid müddəadan ibarət Konstitusiyamızda insan hüquq və azadlıqlarına geniş yer verilməsi (Konstitusiyanın 48 maddəsi, yəni üçdə biri insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına həsr edilmişdir) ölkəmizin demokratiya ideallarına sadiqliyinin göstəricisidir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında BMT-nin 1948-ci il Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsində və digər beynəlxalq müqavilələrdə nəzərdə tutulmuş insan hüquq və azadlıqları əhatəli şəkildə təsbit olunub. Konstitusiya bu deklorativ norma ilə kifayətlənməyərək, insan və vətəndaş hüquqlarını, azadlıqlarını gözləməyi və qorumağı qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının üzərinə vəzifə olaraq qoyur.

Konstitusiya islahatları - dövrün çağırışlarına uyğun inkişaf

Azərbaycan Konstitusiyası qəbul edildiyi gündən etibarən zamanın tələblərinə uyğun olaraq təkmilləşdirilir. Ötən 30 ildə ölkədə keçirilən referendumlar hüquqi sistemin dinamikliyini, dövlətin islahatlara açıq olmasını nümayiş etdirib.

Əsas dəyişikliklərə gəldikdə isə, 2002-ci, 2009-cu, 2016-cı ildə keçirilən referendumlar əsas qanunlar toplusunun daha təkmil olmasına xidmət göstərib. Bu dəyişikliklər Azərbaycanın Konstitusiyasını müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırıb və onu inkişaf edən, çevik hüquqi sənəd səviyyəsinə yüksəldib. Hər bir referendum əslində dövlətin inkişaf mərhələlərinin hüquqi ifadəsi kimi çıxış edib. Ulu öndər Heydər Əliyevin yaratdığı təməl prinsipləri Prezident İlham Əliyev dövründə daha da dərinləşdirilərək müasir idarəçilik modelinə çevrilib.

Konstitusiya - hüquqi dövlət anlayışının məhək daşı

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası bu gün hüquqi dövlət konsepsiyasının mərkəzində dayanır. Onun mahiyyətində qanunun aliliyi, hakimiyyət bölgüsü, vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı və dövlət orqanlarının məsuliyyətliliyi prinsipləri dayanır. Konstitusiyanın 7-ci maddəsində göstərilir ki, "Azərbaycan dövləti demokratik, hüquqi, dünyəvi və unitar respublikadır." Bu norma ölkədə hüquqi dövlət quruculuğunun əsas ideoloji dayağıdır. Hüquqi dövlətin təməl prinsiplərindən biri - hakimiyyət bölgüsü prinsipi Konstitusiyada aydın şəkildə təsbit olunub: qanunverici, icraedici və məhkəmə hakimiyyəti qolları bir-birindən ayrıdır və qarşılıqlı balans sistemi əsasında fəaliyyət göstərir.

Konstitusiyanın daha bir əhəmiyyətli xüsusiyyəti odur ki, o, Azərbaycan xalqının tarixi iradəsini və milli dəyərlərini özündə ehtiva edir. Dövlət dili Azərbaycan dili kimi, dövlət rəmzləri - bayraq, himn, gerb isə milli kimliyimizin təcəssümü kimi təsbit olunub. Hazırda Konstitusiya yalnız hüquqi sənəd deyil, həm də dövlətin ideoloji sütunu, milli həmrəyliyin təminat sənədi kimi çıxış edir.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən islahatlar Konstitusiyanın ruhuna tam uyğun şəkildə aparılır. Məhz bu səbəbdən Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğu prosesi sabitlik, inkişaf və ədalət prinsipləri üzərində qurulub.

Konstitusiyamız həm milli dövlətçilik ənənələrinə, həm də beynəlxalq hüquq prinsiplərinə söykənərək Azərbaycanı regionun ən sabit, hüquqa əsaslanan və inkişaf edən ölkələrindən birinə çevirib. Bu nöqteyi-nəzərdən Konstitusiyanın 30 illiyi həm hüquqi düşüncənin, həm milli müstəqilliyin, həm də xalqın iradəsinin bayramıdır. Bu sənədin ruhu ilə yaşayan Azərbaycan dövləti bu gün də Ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi yol ilə inamla irəliləyir - daha güclü, ədalətli və hüquqa söykənən gələcək naminə.

Pərviz SADAYOĞLU

Azərbaycanın dünyada artan nüfuzu...

Beynəlxalq müstəvidə etiraf olunur

Hazırda beynəlxalq münasibətlər sistemində çox ciddi geostrateji dəyişikliklər baş verir. Məhz bu dəyişikliklər və digər proseslərin fonunda yeni çağırışlar meydana gəlir. Belə bir geostrateji şəraitdə milli dövlətlərin qlobal sistemdə yeri və rolu məhz həyata keçirilən müstəqil siyasətdən də asılıdır. Bu kontekstdə Cənubi Qafqaz regionunun lider dövləti olan Azərbaycanın yaratdığı mənzərə unikal, mütərəqqi nümunə kimi çıxış edir.

Regional güc mərkəzi olan Azərbaycan müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində etibarlı tərəfdaş kimi tanınır və dünyada böyük etimad qazanıb. Ölkəmiz xarici siyasətində milli maraqlar və beynəlxalq hüquq normaları ilə yanaşı, sülh, sabitlik, inkişaf, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq kimi meyarları da əsas götürür, yeni və daha mütərəqqi dəyərlər təqdim edir. Bu isə həm də regional və qlobal inkişafa, sabitliyə, təhlükəsizliyə töhfə kimi xarakterizə edilir. Digər tərəfdən, milli maraqlara uyğun olaraq reallaşdırılan xarici siyasət sayəsində ölkəmiz həm ikitərəfli münasibətlərini, həm də beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində səmərəli və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq əlaqələrini uğurla davam etdirir.

Azərbaycan ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etdikdən sonra Cənubi Qafqazda yeni mənzərə yaranıb. Bu, dövlətimizin yaratdığı yeni reallıqlardan ibarətdir. Torpaqlarını işğaldan azad etdikdən sonra Azərbaycanın nəinki regionda, bütövlükdə, beynəlxalq müstəvidə mövqeləri əhəmiyyətli dərəcədə güclənib. Bu amil dövlətimizin beynəlxalq təşkilatlarda təmsilçiliyində də mühüm rol oynayır. Azərbaycan hazırda regional miqyaslı, qlobal xarakterli əməkdaşlıq platformasının mərkəzi oyunçusu rolunu oynayır. Məhz bunun nəticəsində də dünyada Azərbaycanın dostları artmaqdadır. Bir çox ölkələr Azərbaycanı dost və etibarlı tərəfdaş hesab edir. Ölkəmizin nüfuzu müxtəlif ölkələrdə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə də xüsusi vurğulanır. Bugünlərdə Vyana Diplomatiya Akademiyasında "Beynəlxalq sülh və təhlükəsizlikdə neytral və bloklara qoşulmayan dövlətlərin rolu" mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfransda səsləndirilən fikirlər buna nümunədir.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın Avstriyadakı səfirliyinin dəstəyi ilə Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzi (AIR Center), Müharibə nəticələrinin araşdırılması üzrə Lüdviq Boltsmann İnstitutu və Vyana Diplomatiya Akademiyasının birgə təşkil etdiyi konfransda neytral və bloklara qoşulmayan dövlətlərin, xüsusilə də Azərbaycan və Avstriyanın siyasəti, onların təhlükəsizlik təminatçısı kimi rolu və sülhə, sabitliyə, həmçinin mövcud və yeni yaranan transmilli çağırışların həllinə verdikləri töhfələri müzakirə olunub.

Vyana Diplomatiya Akademiyasının direktor müavini Martina Şubert və Azərbaycanın Avstriyadakı səfiri Rövşən Sadıqbəyli konfransa açılış nitqi ilə çıxış ediblər. R. Sadıqbəyli bildirib ki, hazırda Avropada və dünyada müşahidə olunan təhlükəsizlik böhranı - beynəlxalq hüququn əsas prinsiplərinin pozulması, etimadın və inamın aşınması, siyasi-hərbi bloklar arasında dərinləşən uçurumlar, eləcə də qlobal dinamikaların və ittifaqların dəyişməsi dünyanın gələcək təhlükəsizlik və sabitlik mənzərəsinə dair qeyri-müəyyənliyi artırır. Bu dəyişkən təhlükəsizlik mühiti, həmçinin neytral və bloklara qoşulmayan dövlətlər üçün çətinliklər yaradır. Çünki onlar təhlükəsizliklərini siyasi-hərbi bloklara üzvlük vasitəsilə təmin edə bilmirlər və bu bloklardan təhlükəsizlik zəmanətlərinə ehtiyac duyurlar.

Diqqətə çatdırılıb ki, bu il Azərbaycanın Konstitusiyasının qəbulunun 30 illiyi və Avstriyanın əbədi neytrallığının elan olunduğu Dövlət Müqaviləsinin 70 illiyi qeyd edilir. Avstriya 1955-ci ildə neytrallığını elan edərək, hərbi ittifaqlara qoşulmamaq qərarı verib. Azərbaycan isə 1991-ci ildə müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra heç bir siyasi-hərbi bloka qoşulmadan bütün ölkələrlə dost münasibətlər qurmağa çalışan çoxşaxəli xarici siyasət yürüdüb. Azərbaycanın "Qoşulmayan" statusu beynəlxalq səviyyədə tanınıb və ölkə 2011-ci ilin may ayında Qoşulmama Hərəkatının tamhüquqlu üzvünə çevrilib.

Konfransın sessiyalarında neytrallıq və strateji müstəqilliyə yeni baxışlar, yeni geosiyasi kontekstdə bloklara qoşulmadan xarici siyasətin həyata keçirilməsi mövzularında çıxışlar dinlənilib, fikir mübadiləsi aparılıb. Sessiyalarda BMTM-in İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev, Avropa və Təhlükəsizlik Siyasəti üzrə Avstriya İnstitutunun baş məsləhətçiləri Frants Tsede və Martin Saydik, hərbi tarixçi Ervin Şmidl, Ludviq Boltsmann İnstitutunun təmsilçisi Anna Qraf-Ştayner, Vyana Universitetinin müəllimi Ralf Yanik, Strateji Analizlər üzrə Mərkəzin prezidenti Valter Fayxtinqer və digər məruzəçilər çıxış ediblər.

BMTM-in İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev vurğulayıb ki, 2011-ci ildə Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına qoşulması ölkəmizin "Bandunq Prinsipləri"nə sadiqliyini nümayiş etdirib. Bu siyasi xətt hazırda da davam etdirilir və Azərbaycan regional əməkdaşlıqla yanaşı, ikitərəfli münasibətlərə, xüsusilə Türkiyə ilə müttəfiqlik əlaqələrinin dərinləşdirilməsinə xüsusi önəm verir. BMTM rəhbərinin sözlərinə görə, "soyuq müharibə"dən sonra Azərbaycan müxtəlif istiqamətlərdə - həm Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB), həm də Avrointeqrasiya çərçivəsində əməkdaşlıq imkanlarını dəyərləndirsə də, mövcud geosiyasi vəziyyət ölkəmizi balanslaşdırılmış və praqmatik xarici siyasət xətti yürütməyə səbəb olub.

2019-2023-cü illərdə Qoşulmama Hərəkatına sədrlik dövründə isə Azərbaycan beynəlxalq həmrəyliyin gücləndirilməsi, pandemiya dövründə ədalətli vaksin bölgüsünün təşviqi, eləcə də Qoşulmama Hərəkatı Gənclər Təşkilatının və Parlament Şəbəkəsinin yaradılması kimi vacib təşəbbüslərlə çıxış edib. F.Şəfiyev bildirib ki, ölkəmiz beynəlxalq hüququn əsas norma və prinsiplərinin, xüsusilə dövlətlərin suverenliyi və ərazi bütövlüyü prinsipinin qorunmasını hər zaman prioritet hesab edib. Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin əksəriyyətinin İkinci Qarabağ müharibəsində Azərbaycanın suverenliyini dəstəkləməsi hərəkat daxilində qarşılıqlı etimadın və dostluğun bariz nümunəsi kimi dəyərləndirilib.

BMTM rəhbəri, həmçinin rəsmi Bakının beynəlxalq platformalarda dialoqun, çoxtərəfliliyin və beynəlxalq ədalətin təşviqinə yönəlik təşəbbüsləri dəstəkləməyə davam etdiyini diqqətə çatdırıb. "Azərbaycanın xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri də vasitəçilik missiyasının təşviqidir. Ölkəmiz son illərdə bir sıra dövlətlərin nümayəndələri arasında aparılan danışıqlara ev sahibliyi etməklə regionda sülh və sabitliyə töhfə verən etibarlı tərəfdaş imicini gücləndirib", - deyə F.Şəfiyev vurğulayıb.

Çıxışlardan sonra mövzular ətrafında sual-cavab və fikir mübadiləsi aparılıb.

Nardar BAYRAMLI

Böyük zəfərin şirin meyvəsi

Qardaş Türkiyədə Cümhuriyyət bayramı qeyd olunur

Bu gün Türkiyə sevinc içindədir. Bu, hər zaman can Azərbaycanla bir yerdə olan qardaş ölkənin Cümhuriyyət bayramının sevincidir. 1923-cü il oktyabrın 29-da Türkiyə Böyük Millət Məclisinin (TBMM) qərarı ilə Osmanlı dövləti ləğv olunub və Türkiyə Cümhuriyyəti elan edilib. Cümhuriyyətin elan olunması ilə Türkiyənin dövlətçilik tarixində yeni bir mərhələnin əsası qoyulub. Artıq 102 ildir ki, qardaş ölkə cümhuriyyət yolu ilə inamla irəliləyir və uğurlar qazanır. Müasir Türkiyə dövlətinin banisi Mustafa Kamal Atatürk cümhuriyyət gününü ən böyük bayram kimi dəyərləndirib. Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan isə Türkiyə Cümhuriyyətini bütün imkansızlıqlara baxmayaraq , böyük bir zəfərin meyvəsi kimi səciyyələndirib.

Mustafa Kamal Atatürkün xilaskarlıq missiyası

Hazırda milli maraqlarını qətiyyətlə qorumaq iqtidarında olan Türkiyə dövləti qardaş ölkə vətəndaşlarının sonsuz qürur mənbəyidir. Güclü Türkiyə, eyni zamanda, bütün Türk dünyasının inam və güvənc yeridir. Lakin müasir Türkiyə dövlətinin qurulması, Cümhuriyyətin elan olunması son dərəcə ağır geosiyasi şəraitdə baş verib. Əslində, vəziyyət o dərəcədə kritik idi ki, Türkiyənin dünyanın siyasi xəritəsindən silinməsi perspektivi tam real idi.

Belə ağır şəraitdə Mustafa Kamal paşa Osmanlı ordusundakı vətənpərvər zabitlərlə birlikdə Türkiyənin qurtuluşu uğrunda savaşa başladı. 1919-cu il mayın 19-da Qara dəniz sahilindəki Samsun şəhərindən başlanan mücadilə üç il davam etdi. 1919-cu ilin dekabrında Ankaraya gələn Mustafa Kamal bu şəhəri Türkiyə dövlətçiliyi uğrunda mübarizənin mərkəzi elan etdi. Çünki İstanbuldakı iqtidar (Sultan Mehmed Vəhidəddin hökuməti) ölkəyə nəzarəti itirmişdi.

Mustafa Kamal 1920-ci il aprelin 23-də Ankarada xalqın iradəsini təmsil edən Türkiyə Böyük Millət Məclisinin çağırılmasına nail oldu. 1920-ci ilin avqustunda İstanbuldakı hökumət I Dünya müharibəsinin qalibləri (ABŞ, Britaniya, Fransa) tərəfindən təslimçi sülhə - Sevr anlaşmasını imzalamağa məcbur edildi. Sazişə görə, Osmanlı 1914-cü ilə qədər olan ərazilərinin dörddəüçünü itirir, ordu və donanması müttəfiq ölkələr tərəfindən bölüşdürülürdü.

Bu, əsl təslimçilik aktı idi və xalqda ciddi müqavimətlə qarşılandı. Mustafa Kamal türk xalqının heç vaxt bu təslimçilik aktına razı olmayacağını bildirdi. Mustafa Kamalın başçılıq etdiyi Qurtuluş savaşı daha da genişləndi. 1921-ci ilin yanvarından başlayaraq qələbələr əldə edən türk ordusu həmin ilin avqustunda Sakarya savaşından zəfərlə çıxdı. 1922-ci ilin avqustunda Mustafa Kamalın komandanlığı altında həyata keçirilən "Böyük Taarruz" ("Böyük Hücum") əməliyyatı ilə Türkiyənin yunan ordusunun işğalı altında olan cənub-qərbi azad edildi. 30 avqust Zəfəri ilə yeni dövlətin quruluşunun da təməli qoyuldu. Türkiyə Sevr anlaşmasının ləğv edilməsi üçün Lozannada yeni beynəlxalq konfransın çağırılmasına nail oldu. 1923-cü ilin iyulunda Lozanna konfransının yekun sənədi Sevr müqaviləsini ləğv etdi və Türkiyə ərazisi indiki sərhədlər çərçivəsində təsbit olundu. 1923-cü il oktyabrın 2-də türk ordusu sonuncu işğalçı qoşunları - ingilis hərbi gəmilərini İstanbul ətrafından vurub çıxardı. 1923-cü il oktyabrın 29-da Mustafa Kamal TBMM-də çıxış edərək Türkiyə Cümhuriyyətinin yarandığını elan etdi. Parlament Mustafa Kamalı ölkənin ilk prezidenti seçdi, ilk hökumətin qurulması isə ordu komandanlarından İsmət İnönüyə tapşırıldı. 1924-cü ilin aprelində Cümhuriyyətin ilk Konstitusiyası - Anayasa qəbul olundu

Xarici müdaxilə dəf edilsə də, Cümhuriyyətin ilk illərində ölkə daxilində həmrəylik yox idi. Xüsusilə də müxtəlif dini cərəyanlar dünyəvi respublika quruluşuna qarşı çıxırdılar və vətəndaş itaətsizliyinə cəhdlər göstərirdilər. Eyni zamanda, milli zəmində qiyamlar və separatçılıq baş qaldırırdı. Lakin Mustafa Kamalın öndərliyi ilə cümhuriyyət üçün yaranan bütün təhdidlər dəf edildi, ölkənin bütövlüyü qorundu. 1932-ci ildə TBMM-nin qərarı ilə Mustafa Kamala Atatürk adı verildi. Ümumilikdə, dörd dəfə (1923, 1927, 1931, 1935) prezident seçilmiş Atatürk 1938-ci il noyabrın 10-da vəfat edib.

R.T.Ərdoğanın liderliyi ilə böyük uğurlar qazanan Türkiyə

Ötən 102 ildə Türkiyə Respublikasının inkişafı müxtəlif mərhələlərdən keçib. Son 20 ildə isə qardaş ölkə Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəhbərliyi ilə böyük uğurlarla səciyyələnən yeni bir dönəmini yaşayıb. 2014-cü ilin 10 avqustunda Türkiyədə ilk dəfə Prezident xalq tərəfindən, ümumi səsvermə ilə seçilib. Baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğan inamlı qələbə qazanaraq ölkənin yeni dövlət başçısı olub. 2017-ci ildə keçirilən referendumla Türkiyə prezident üsul-idarəsinə keçid edib. Sonradan Rəcəb Tayyib Ərdoğan 2018-ci il və 2023-cü il prezident seçkilərinin də qalibi olub.

Türkiyə cəmiyyəti siyasi aktivliyinin kifayət qədər yüksək olması ilə fərqlənir. Bu ölkədə inam qazanmayan, uğurlara imza atmayan siyasətçilərin seçicilərin səsini almaları sadəcə mümkünsüzdür. R.T.Ərdoğanın dalbadal son prezident seçkilərinin qalibi olması da xalqın ona olan böyük etimadının göstəricisidir. Ərdoğan sözü və əməli üst-ütə düşən qətiyyətli liderdir, xalqının, ölkəsinin milli maraqlarını qətiyyətlə qoruyur. Xalqın Ona inamının əsasında da məhz bu amil dayanır. Xalq taleyini etibar etdiyi Prezidentinə inanır və dövlət başçısı da bu etimadı yüksək səviyyədə doğruldur.

Qardaş Türkiyə son 20 ildə Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəhbərliyi ilə çox ciddi uğur hekayələri yazıb. Cəmiyyətdəki möhkəm daxili sabitlik, xalq-iqtidar həmrəyliyi Türkiyənin böyük nailiyyətidir. Cəmiyyətin iqtidara olan sarsılmaz inamı Türkiyə Cümhuriyyətini 2016-cı il iyulun 15-də baş verən dövlət çevrilişi cəhdindən qorudu. Ölkə daxilindəki satqın qüvvələrlə birləşən imperialist güc mərkəzlərinin qurduqları dövlət terroru planları növbəti dəfə iflasa uğradı. Milyonlarla insan dövləti xilas etmək, Prezident R.T.Ərdoğanla həmrəylik nümayiş etdirmək üçün ayağa qalxdı. Bu böyük gücün qarşısında xain qüvvələr dayana bilmədilər və məğlubiyyətə uğradılar.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın liderliyi ilə Türkiyənin bir sıra Avropa dövlətləri ilə müqayisədə daha demokratik cəmiyyət quruculuğuna nail olması qardaş ölkənin digər böyük uğurudur. Bunu 2023-cü ilin mayında baş tutan son prezident seçkiləri əyani şəkildə bir daha təsdiqlədi. İki turda sonuclanan seçkilərlə Türkiyə dünyaya sözün əsl mənasında demokratiya dərsi keçdi.

Qürurverici haldır ki, bu gün Türkiyənin adı dünyanın ən nüfuzlu dövlətləri sırasında çəkilir. Son illərdə qardaş ölkə Prezident R.T.Ərdoğanın nüfuzu və onun rəhbərliyi ilə həyata keçirilən fəal diplomatiya, ədalətli yanaşmaları və əlbəttə ki, artan hərbi gücü sayəsində Yaxın Şərqdə geosiyasi proseslərin tənzimlənməsində ən güvənli dövlət kimi qəbul olunur. Suriyada yeni dövlət quruculuğunun məhz Türkiyənin arzuladığı ssenari əsasında getməsi, keçid hökumətinin Ankara ilə intensiv məsləhətləşmələr aparması bunun əyani təsdiqidir. Bir neçə gün bundan əvvəl Misirin Şarm əş-Şeyx şəhərində keçirilən Yaxın Şərq Sülh Sammiti çərçivəsində Qəzza ilə bağlı atəşkəs və sülh sazişi imzalandı. Türkiyə lap əvvəldən Qəzzada yaşanan insanlıq faciəsinə biganə qalmayıb və daim regionda qalıcı sülhü təmin etməkdən ötrü dünyanı həmrəyliyə çağırıb.

Təsadüfi deyildir ki, Yaxın Şərq Sülh Sammitində Türkiyənin Qəzza məsələsinə prinsipial yanaşması, burada humanitar böhranın aradan qaldırəılmasına verdiyi davamlı dəstək xüsusi vurğulanıb. Son olaraq Rəcəb Tayyib Ərdoğan Şarm əş-Şeyxdə atəşkəs və sülh sazişini imzalayan liderlər sırasında yer aldı ki, bunun özü də Türkiyəyə və onun liderinə Yaxın Şərq dövlətlərinin, bütün dünyanın böyük etimad bəslədiyinin daha bir təsdiqidir.

Təbii ki, aparılan iqtisadi islahatlar Cümhuriyyətin gücünü heç vaxt olmadığı qədər artırıb. Son 20 ildə Türkiyə onlarla böyük ölkədaxili, regional və beynəlxalq layihəni gerçəkləşdirib, 150 illik Mərmərə Layihəsi xəyalını həyata keçirib. Türkiyənin son illərdə imza atdığı bir sıra texnoloji yeniliklər bu ölkənin dinamik inkişafı barədə konkret təsəvvür yaradır. 2023-cü il aprelin 4-də qardaş ölkə iqtisadiyyatı üçün əlamətdar hadisə yaşanıb - Türkiyənin ilk yerli elektromobili "Togg" Prezident İlham Əliyevə təqdim olunub. Xatırladaq ki, "Togg"un kütləvi istehsal zavodunun rəsmi açılış mərasimi 2022-ci il oktyabrın 29-da keçirilib. Zavod Bursa vilayətinin Gemlik rayonunda inşa olunub. 2020-ci ildə təməli qoyulan zavodun inşası iki ilə tamamlanıb. Zavodun açılışı ilə yerli avtomobilin kütləvi istehsalı prosesi başlanıb. Tədbirdə iştirak edən Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan "Togg" elektromobilini sınaqdan keçirib. Rəcəb Tayyib Ərdoğan bildirib ki, il ərzində 175 min avtomobil istehsal olunacaq, 2030-cu ilə qədər istehsal 1 milyonu ötəcək.

Artan hərbi qüdrət Cümhuriyyətin təhlükəsizliyinə güclü təminatlar yaradır

Bu gün dünyada ədalətin unudulduğu, beynəlxalq hüququn işləmədiyi, güc amilinin önə çıxdığı hər kəsə bəllidir. Belə bir şəraitdə hər bir dövlət öz suverenliyinin, toxunulmazlığının təmin edilməsi qayğısına özü qalmalıdır. Qardaş Türkiyənin artan hərbi qüdrəti də Cümhuriyyətin təhlükəsizliyinə güclü təminatlar yaradır. Qürurverici haldır ki, hazırda Türkiyə Şimali Atlantika Alyansında (NATO) ikinci ən böyük hərbi gücə malik dövlət səviyyəsinə yüksəlib. Təkcə son illərdə qardaş ölkə bir neçə yüksək texniki parametrlərə malik yeni nəsl hərbi txnikasını təqdim edib. İlk uçuşu 2022-ci ilin sonlarında uğurla baş tutan reaktiv pilotsuz qırıcı "Bayraktar Kızılelma" bunlardan biridir. Bu reaktiv qırıcı hava-yer əməliyyatları ilə yanaşı, süni intellekt qabiliyyəti ilə həm də hava-hava tipli döyüş aparmaq imkanına malikdir. Qırıcı 8,5 ton qalxma çəkisinə və 1 min 500 kiloqram yük daşıma qabiliyyətinə malikdir.

2023-cü ilin aprelində dünyanın ilk hərbi PUA gəmisi, eyni zamanda da Türkiyənin ən böyük hərbi gəmisi olan "TCG Anadolu" ölkə donanmasının xidmətinə verilib. Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın və milli müdafiə naziri Hulusi Akarın iştirakı ilə baş tutan mərasimdə qeyd edilib ki, "Kızılelma", "Hürjet" və "Bayraktar TB2" gəminin platformasına eniş edə bilər. "TCG Anadolu" dünyanın hər yerində hərbi əməliyyatlar aparmaq imkanlarına malikdir. Xatırladaq ki, hərbi gəminin layihəsi Dəniz Qüvvələri Komandanlığının ehtiyaclarına uyğun olaraq 2015-ci ildən hazırlanmağa başlanıb.

Dünyada bu miqyasda gəmiləri olan cəmi 12 ölkə var. "TCG Anadolu"nun uzunluğu 231 metr, eni isə 32 metrdir. Maksimum yükdəyişmə qabiliyyəti 27 min 436 ton olan gəmi 13 tank, 27 zirehli amfibiya hücum maşını, 6 zirehli personal daşıyıcısı, 33 müxtəlif texnika və 15 qoşqu olmaqla ümumilikdə 94 nəqliyyat vasitəsini göyərtəsində daşıya bilir. Gəminin uçuş göyərtəsinə 10 helikopter və ya 11 PUA yerləşdirilə, anqarda isə 19 helikopter və ya 30 PUA daşına bilər. Gəmi 1223 şəxsi heyəti qəbul etmək imkanına malikdir. "Biz quruda və dəniz nəqliyyatında təkcə özümüzün deyil, həm də dost və müttəfiq ölkələrin ehtiyaclarını ödəyən bir ölkəyə çevrilmişik. Biz öz döyüş gəmilərini dizayn edə, tikə və onlara qulluq edə bilən 10 ölkə arasındayıq. Hazırda İHA, SİHA və TİHA istehsalında dünyanın ilk üç ölkəsi sırasındayıq", - deyə Türkiyə lideri bildirib.

Türkiyənin müdafiə sənayesinin sürətlə inkişaf etməsi Cümhuriyyətin güvənliyini artırmaqla yanaşı, bütün Türk dünyasında qürur və iftixar hissi oyadır. Çox doğru olaraq Türkiyənin inkişafı Türk birliyinin güclənməsi anlamında qəbul olunur. Əlamətdar haldır ki, qardaş ölkələr olan Azərbaycan və Türkiyə digər istiqamətlərdə olduğu kimi hərbi sahədə də əməkdaşlığı genişləndirirlər. Tarixi Şuşa Bəyannaməsi ilə bu sahədə əməkdaşlığın hüquqi əsasları təmin edilib. Eyni zamanda, postmüharibə dövründə Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin strukturunda Türkiyə modelinə uyğun komando birlikləri yaradılıb və onların sayı getdikcə artır.

Bu gün bütün Türkdilli dövlətlər Türkiyəyə bir mayak kimi baxırlar və onun bayram sevincinə şərik çıxırlar. Türkiyənin Cümhuriyyət bayramı Azərbaycanın və digər Türkdilli ölkələrin də bayramıdır!

Mübariz ABDULLAYEV

Unutmuruq, unutmarıq!

32 il əvvəl Zəngilan işğal edilmişdi...

Şərqdən Həkəri çayından Mehri dağ silsiləsinə qədər olan ərazini əhatə edən Zəngilan Ermənistan və İranla sərhəddə Bakı-Culfa-Naxçıvan magistral dəmir və şose yolları üzərində strateji cəhətdən böyük əhəmiyyət kəsb edən bir mövqedə yerləşir. 1920-ci ilin 28 aprel işğalından sonra bolşeviklərin köməyi ilə qədim türk torpaqları hesabına ilk dövlətlərini quran ermənilər Zəngəzur qəzasını işğal ediblər. Bu zaman bolşevik Rusiyasının təkidi ilə Zəngəzur Azərbaycanın əlindən alınaraq, Ermənistana birləşdirilib. Nəticədə, qəzanın yuxarı hissəsi Ermənistanın, Laçın, Qubadlı və Zəngilan bölgələri isə Azərbaycanın tərkibində qalıb. Zəngilan rayonu coğrafi mövqeyinə, torpaq və iqlim xüsusiyyətinə görə füsunkar gözəlliyə, zəngin təbiətə malikdir. Rayon ərazisindən 4 çay keçir: Araz, Oxçuçay, Həkəri və Bəsitçay.

32 il öncə - 1993-cü il oktyabrın 30-da Zəngilan rayonu Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdi. Rayon işğal edilərkən 1 şəhər, 5 qəsəbə və 83 kənddən ibarət idi. Rayonun sahəsi 730 kvadrat kilometr, əhalisi 45 mindən çox olub.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev verdiyi əmrə əsasən, 2020-ci il sentyabrın 27-də başlayan Vətən müharibəsi zamanı Zəngilan rayonundan şərqdə yerləşən Cəbrayıl rayonunda düşmən qüvvələrinə sarsıdıcı zərbə vurulması və 30-dan çox yaşayış məntəqəsinin işğaldan azad edilməsi, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Zəngilan rayonunun inzibati hüdudlarına çatmasına şərait yaratdı. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri 2020-ci il oktyabrın 18-də Zəngilan rayonunun azad edilməsi uğrunda əməliyyata başlamışdır. Zəngilan döyüşləri Sərhəd Qoşunlarının Komandanlığı altında aparıldı. Oktyabrın 20-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev xalqa növbəti müraciəti zamanı Zəngilan rayonunun Havalı, Zərnəli, Məmmədbəyli, Həkəri, Şərifan, Birinci Muğanlı və Zəngilan şəhərinin işğaldan azad edildiyini elan etmişdir. Zəngilan döyüşləri nəticəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən Zəngilan şəhəri, rayonun 4 qəsəbəsi və 49 kəndi işğaldan azad edildi. Zəngilanın işğaldan azad olunması ilə Azərbaycan-İran sərhədi yenidən bərpa edildi. İşğal altında qalmış 132 kilometr sərhəd bərpa edildi.

Kibercinayətkarlıqla mübarizədə yeni strategiya

Azərbaycan BMT-nin “Kibercinayətkarlığa qarşı” Konvensiyasını imzalayıb

Bugünlərdə Vyetnamın paytaxtı Hanoy şəhərində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) “Kibercinayətkarlığa qarşı” Konvensiyasının dövlətlər tərəfindən təntənəli imzalanma mərasimi keçirilib. Tədbirdə BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreş, Vyetnamın Prezidenti Lıonq Kıonq, ayrı-ayrı dövlətlərin nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri, beynəlxalq təşkilatların təmsilçiləri və ekspertlər iştirak ediblər. Azərbaycan tərəfindən Konvensiya sənədini Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin rəisi general-polkovnik Əli Nağıyev imzalayıb. Konvensiyanı ilk imzalayan dövlətlərdən biri kimi Azərbaycan bu iradəli addımı ilə kibercinayətkarlıqla mübarizə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığa və qlobal kibermühitin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə verdiyi töhfəni və qətiyyətli mövqeyini nümayiş etdirib.

İldə 1 trilyon dollardan çox kiberzərər...

Qloballaşmanın daha da dərinləşməsi, eləcə də rəqəmsal ticarətin və maliyyə-bank xidmətlərinin elektronlaşması son illərdə kibertəhdidləri artırır. Kiberterrorlar informasiya sistemlərinin işini pozmaqla yanaşı, insanların şəxsi həyatına təhlükə törədərək onlara maddi zərər vurulması ilə nəticələnir.

Ümumdünya İqtisadi Forumunun Qlobal Risklər Hesabatına əsasən, kibertəhlükələr bu gün dünyanın üzləşdiyi risklər sırasında ilk yerlərdən birinə çevrilib. Bu isə ölkələrin və insanların məlumatlar bazasının ələ keçirilməsi ilə yanaşı, hədsiz dərəcədə böyük maliyyə itkilərinin yaranmasına səbəb olmaqdadır.

Ümumdünya Kibertəhlükəsizlik Təşkilatının (GISEC) məlumatına əsasən, kiberhücumlar qlobal miqyasda son 4 ildə daha da artıb və kibercinayətkarlıq qlobal iqtisadiyyata hər il 1 trilyon dollardan çox ziyan vurur. Təkcə, 2024-cü ilin birinci yarısında beynəlxalq miqyasda kiberhücumlar 30 faiz artıb və zərərlərin maddi dəyəri 100 milyonlarla dollara bərabərdir. Təhdidlərin artmasının səbəbləri arasında yeni texnologiyaların tətbiqi, zəif müdafiə üsulları və insan amili xüsusi yer alır. Hakerlər daha çox fərdi məlumatları, maliyyə məlumatlarını və dövlət sirlərini hədəfə alır.

ABŞ kibertəhlükəsizliyə ildə 20 milyard dollar xərcləyir

Ona görə də dünya ölkələri hər il kibertəhlükəsizliyə ildə yüz milyonlarla dollar pul xərcləyir, təkcə ABŞ-ın bu sahəyə sərf etdiyi vəsaitin illik həcmi 20 milyard dollara yaxındır. Ümumiyyətlə, kibertəhlükəsizliyin təmin olunması istər milli, istərsə də beynəlxalq səviyyədə ən başlıca məsələyə çevrilib və mütəşəkkil vahid əlaqələndirilmiş fəaliyyət tələb edir. Kiberdiplomatiya üsulları da məhz bu istiqamətdə müxtəlif ölkələrin xüsusi rabitə və texnoilogiyalar, təhlükəsizlik orqanları ilə yanaşı, bank, sığorta, e-ticarət, sosial media və digər qurumların daha sıx və fəal işləməsini ehtiva edir.

Beynəlxalq sənəddə kibercinayətkarlıqla mübarizədə dövlətlər arasında hüquqi əməkdaşlığın təmin edilməsi, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından sui-istifadənin qarşısının alınması, elektron sübutların toplanması və təqdim edilməsi mexanizmlərinin beynəlxalq səviyyədə tənzimlənməsi hazırda əsas çağırışlar kimi daha çox aktuallıq kəsb edir.

Qlobal mübarizənin yeni modeli - kiberdiplomatiya

Kibertəhdidlərə qarşı mübarizə aparmaq üçün rəqəmsal infrastrukturun möhkəmləndirilməsi əsas şərtlərdən biridir. Bu, hədsiz dərəcədə böyük tədbirlər sistemini əhatə edir və rəqəmsal sahədə fərdlərin, hüquq şəxsi məlumatlarının qorunmasından tutmuş dövlətin konfedensial resursların informasiya təhlükəsizliyinin etibarlı mühafizəsi üçün güclü arxitekturanın yaradılması nəzərdə tutulur. Digər çağırış sürətlə inkişaf edən texnologiyaların imkanlarından kibərməqsədlər üçün istifadə edən mühəndislərin yaratdığı risklərin adekvat qarşısının alınmasıdır. Bu, sosial media platformaları, bank, e-ticarət və digər rəqəmsal əməliyyatların bütün iştirakçılarının riskə davamlı yeni alətlər hazırlamaq məsuliyyətini ortaya qoyur.

Kiberdiplomatiya institutunun qarşısında dayanan ən mühüm məsələlərdən biri də peşəkar kadr təminatıdır. Hazırda qlobal mühitdə kibertəxribatların dərin nüfuz etməsi mütəxəssislərin yetərsizliyi ilə bağlıdır. İnsan resursları və potensialı, həmçinin gənc nəsil mütəxəssislərin yetişdirilməsi gələcəkdə kibertəhlükəsizliklə bağlı problemlərin həllində xüsusi rol oynaya bilər. Ona görə də, peşəkar İT mütəxəssislərinin yeni risk texnologiyaları üzrə inkişaf etmiş ölkələrdə təliminin artırılması da vacib şərtdir.

Azərbaycanın strateji baxışı...

Azərbaycanın informasiya məkanının müasir təhdidlərdən qorunması milli təhlükəsizliyin əsas istiqamətlərindəndir. Ölkəmizdə kiber təhlükəsizliyə nəzarəti həyata keçirən Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti davamlı olaraq dövlət qurumlarının informasiya təhlükəsizliyini təmini üçün birgə tədbirlər görür. Hər il “AzstateNet” dövlət şəbəkəsində yeni nəsil mühafizə avadanlıqları vasitəsilə zərərverici virus mərkəzləşdirilmiş antivirus sistemi vasitəsi ilə bloklanır, eləcə də virus tərkibli sənədlər xüsusi “Sandbox” mühafizə sistemləri vasitəsilə aşkarlanaraq dövlət qurumlarına göndərilməsinin qarşısı alınır. Ancaq bütün bunlara baxmayaraq, ölkəmiz kiberinfrastrukturunun mübarizələrə hazırlıq səviyyəsini daha da artırmaq üçün dünya birliyi ilə sıx təmasları diqqətdə saxlayır, fəaliyyətini gücləndirməyə yönələn əlavə tədbirlər planlaşdırır, kiberdiplomatiya ailəsinin üzvü kimi səylərini artırmağa çalışır.

Bir neçə il əvvəl ölkəmizdə Kibertəhlükəsizlik Mərkəzinin yaradılması və fəaliyyətə başlaması informasiya və kibertəhlükəsizliyə dair yeni imkanları tətbiq etməyə imkan verib. Həmçinin bank, maliyyə və digər iqtisadi sahələrdə informasiya təhlükəsizliyinin gücləndirilməsini nəzərdə tutan “Maliyyə bazarları üzrə kibertəhlükə^sizlik Strategiyası” sənədi ölkəmizdə fəaliyyət göstərən bütün maliyyə institutlarında kibertəhlükəsizliyin dayanıqlılığı, o cümlədən müasir dövrün kibertəhlükəsizlik təhdidlərinin və kiberhücumların qarşısının daha effektiv alınması üzrə əsas fəaliyyət istiqamətlərini müəyyən edir.

Azərbaycan kibertəhlükəsizlik reytinqində mövqeyini yaxşılaşdırıb

Yeri gəlmişkən, ötən il dərc edilən beynəlxalq kibertəhlükəsizlik reytinqində (Global Cybersecurity Index. 2024) Azərbaycan 93,76 xal toplamaqla öz mövqeyini yüksəldib. 194 ölkənin 20 indikator üzrə qiymətləndirilməsinin aparıldığı hesabata əsasən, son 4 ildə kibertəhlükəsizlik sahəsində dünya ölkələrinin orta reytinq göstəricisi təxminən 20 faiz yüksəlib və qlobal orta göstərici 65,7 xala çatıb. Dünya üzrə ən maksimum nəticəni, yəni mümkün maksimum 100 xaldan 99-100 balı toplayan ölkələr Türkiyə, Böyük Britaniya, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Cənubi Koreya, Danimarka, Finlandiya, İndoneziya, İtaliya, Misir, Mavritaniya, Qətər və Səudiyyə Ərəbistanı olub. 90-95 xal arası nəticə göstərən ölkələr arasında digər inkişaf etmiş dövlətlər, o cümlədən Azərbaycan yer alıb.

Azərbaycanın qazandığı nailiyyətlərin əsas təməlində son illər ərzində kibertəhlükəsizlik sahəsində həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət mühüm yer tutur.

Beləliklə, BMT-nin “Kibercinayətkarlığa qarşı” Konvensiyasının imzalanması Azərbaycan da daxil olmaqla dünya ölkələrində qlobal təhdidlərin qarşısının alınmasında birgə mövqenin ortaya qoyulması, yeni həll yollarının tapılması və kibersabitlik üçün tərəfdaşlığın möhkəmləndirilməsi, habelə geniş təcrübə mübadilələrinin bölüşdürülməsi, daha innovativ mexanizmlərlə fəaliyyətlərin əlaqələndirilməsi baxımından strateji əhəmiyyət kəsb edir.

E.CƏFƏRLİ

İlk dəfə...

İqtisadiyyata kredit qoyuluşu 31 milyard manatı ötüb

2025-ci il oktyabr ayının 1-nə Azərbaycan iqtisadiyyatına kredit qoyuluşlarının həcmi bank və qeyri-bank birlikdə 31 milyard 41,8 milyon manat təşkil edib. Mərkəzi Bankın (MB) məlumatına görə, bu göstərici cari ilin əvvəli ilə müqayisədə 6 faiz çoxdur. Bank sektorunun balans kapitalı isə 7 milyard 170,2 milyon manat olub. Təkcə sentyabr ayında bankların cəmi aktivləri və cəmi öhdəlikləri 0,8 faiz, balans kapitalı isə 1,3 faiz böyüyüb. 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə isə iqtisadiyyata kredit qoyuluşları 9,3 faiz və ya 2 milyard 637 milyon manat artıb. Bu dövr ərzində dövlət bankları tərəfindən kredit qoyuluşları 7 milyard 590 milyon manat, özəl banklar tərəfindən 21 milyard 686 milyon manat, qeyri-bank kredit təşkilatları tərəfindən isə 1 milyard 765,5 milyon manat təşkil edib. Cari ilin yanvar-sentyabr aylarında banklar 910,7 milyon manat xalis mənfəət və 1 milyard 373,2 milyon manat əməliyyat mənfəəti əldə ediblər. Hesabat dövründə banklar tərəfindən, ümumilikdə, 214,5 milyon manat məbləğində mənfəət vergisi ödənilib.

Banklar 250 milyon manata yaxın güzəştli kredit verib

Bankların Biznesin İnkişafı Fondu vasitəsilə sahibkarlara verdiyi güzəştli kreditlərin həcmində də artım qeydə alınıb. 9 ay ərzində A müvəkkil kredit təşkilatları vasitəsilə, ümumilikdə, 4590 layihəyə 249,1 milyon manat güzəştli kredit verilib. Hər layihəyə ayrılan kredit orta hesbala 54 min manat təşkil edib.

Güzəştli kreditlərin sayına görə “Bank Respublika”, “Rabitəbank”, “Yelo Bank”, “AccessBank” və “Kapital Bank” daha öndə dayanır. Belə ki, güzəşti kredit layihələrinin 4 mini və ya 88 faizi bu 5 bankın payına düşüb.

Güzəştli kreditlərin məbləğinə gəlincə isə ilk yerləri “Bank Respublika”, “Kapital Bank”, “PAŞA Bank”, “Yelo Bank” və “Rabitəbank” tutur. Hesabat dövründə verilən bütün güzərtli kreditlərin 158 milyon manatı və ya 3-də 2-si bu bankların payına düşüb.

Problemli kreditlərin məbləği 10 faiz artıb

Məsələ ondadır ki, bankların kreditlərində əhəmiyyətli artım dinamikasının qeydə alınmasına baxmayaraq, problemli kreditlərin həcmində azalmanın qarşısı alınmayıb, əksinə problemli kreditlərin məbləği 10 faiz artaraq 528,1 milyon manat təşkil edib. Problemli kreditlərin həcminə görə, Bakı şəhəri birinci yerdə dayanır. Paytaxda bu kreditlərin həcmi 373,5 milyon manat təşkil edir. Sumqayıt şəhərində problemli kreditlərin məbləği 16 milyon manat, Gəncə şəhərində 13,2 milyon manat, Abşeron rayonunda 8,8 milyon manat, Şəmkirdə 5,1 milyon manat olub. Sonrakı milyon manatlıq problemli kredit portfelində yerlərdə Neftçala, Xaçmaz, Zaqatala, Naxçıvan MR, Tovuz, Lənkəran, Yevlax, Bərdə, Salyan, Şirvan, Cəlilabad, Ağcabədi, Şəki, İmişli, Quba, Qazax, Masallı, Kürdəmir və Göyçay rayonları gəlir. Sonrakı şəhər və rayonlar 1 milyon manatdan aşağı problemli kreditə malik olanlardır. Ən az problemli krediti olanlar Şabran, Oğuz, Yardımlı və Naftalan şəhəridir. Hər birinin cəmi 100 min borcu var.

Bankların aktivləri isə bu dövrdə 56 milyard 138 milyon manat, cəmi öhdəlikləri 48 milyard 967,8 milyon manat, balans kapitalı isə 7 milyard 170,2 milyon manat təşkil edib. Öhdəliklər ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 4 milyard 417,8 milyon manat, yəni 9,9 faiz, ötən ilin sonuna nəzərən isə 2 milyard 584,8 milyon manat (5,6 faiz), aylıq müqayisədə isə 372,5 milyon manat artıb. Cəmi öhdəliklərin tərkibində xarici valyutada olan vəsaitlərin məbləği 17 milyard 321,5 milyon manat olub ki, bu da illik müqayisədə 1 milyard 482,9 milyon manat (9,4 faiz) artım deməkdir.

Əmanət portfeli 36,5 milyard manata çatıb

Bankların öhdəliklərinin strukturunda ənənəvi olaraq depozit portfeli üstünlük təşkil edir. Belə ki, bu, cəmi öhdəliklərin 74,7 faizi və ya 36 milyard 587,8 milyon manat həcmində olan hissəsi deməkdir. Depozit portfelinin 58 faizi (21 milyard 210,8 milyon manat) hüquqi şəxslərin, 42 faizi isə (15 milyard 377 milyon manat) fiziki şəxslərin depozitlərindən ibarətdir. Fiziki şəxslərə məxsus əmanətlərin strukturunda milli valyutada olan depozitlərin payı 67,7 faiz (10 milyard 404,8 milyon manat) xarici valyutada olan depozitlərin payı isə 32,3 faiz (4 milyard 972,2 milyon manat) təşkil edib. Əmanət portfelinin 63,2 faizini və ya 9 milyard 720,2 milyon manatı müddətli əmanətlərdir. Fiziki şəxslərin müddətli əmanətləri 1,7 faiz və ya 159,5 milyon manat, tələbli əmanətləri isə 2,4 faiz və ya 131,4 milyon manat artıb.

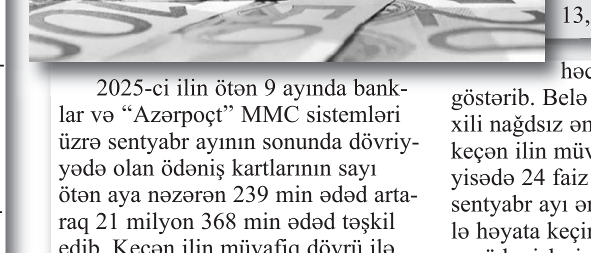

Kredit kartlarının sayı azalıb

2025-ci ilin ötən 9 ayında banklar və “Azərpoçt” MMC sistemləri üzrə sentyabr ayının sonunda dövriyyədə olan ödəniş kartlarının sayı ötən aya nəzərən 239 min ədəd artaraq 21 milyon 368 min ədəd təşkil edib. Keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə bu göstərici 13 faiz artıb. Ödəniş kartlarında debet kartlarının sayı 16 faiz artsa da, kredit kartlarının sayı 7 faiz azalıb. Ödəniş kartlarının artması nağdsız ödənişlərin həcminə müsbət təsir göstərib. Belə ki, ay ərzində ölkədaxili nağdsız əməliyyatların həcmi keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 24 faiz böyüyüb. 2025-ci ilin sentyabr ayı ərzində kartlar vasitəsilə həyata keçirilən ölkədaxili nağdsız ödənişlərin həcmi 8 milyard 898 milyon manata bərabər olub. Həyata keçirilən nağdsız ödənişlərin 7 milyard 808 milyon manatı elektron ticarətin payına düşür. Qalan məbləğin 1 milyard 86 milyon manatı POS-terminallar, 4 milyon manatı isə özünə xidmət terminalları və bankomatlar vasitəsilə gerçəkləşdirilib. İlin əvvəlindən ödəniş kartları ilə nağdsız ölkədaxili əməliyyatların həcmi isə ölkədaxili kart əməliyyatlarının 67,4 faizini təşkil edib.

Ümumilikdə, banklar və “Azərpoçt” MMC-nin ödəniş xidməti şəbəkələri üzrə dinamik artım müşahidə olunmaqdadır. Belə ki, keçən ilin sentyabr ayının sonu ilə müqayisədə bankomatların sayı 8,8 faiz, POS-terminalların sayı 56,5 faiz artımla müşahidə olunmaqdadır.

E.CƏFƏRLİ

ABŞ Prezidentinin Asiya səfəri...

Donald Tramp səfər zamanı önəmli sazişlər imzalayıb

ABŞ Prezidenti Donald Trampın Asiya səfəri bir sıra məqamlarla yadda qalıb. İlk olaraq, Tramp Malayziyanın paytaxtı Kuala-Lumpur şəhərində Cənub-Şərqi Asiya Ölkələri Assosiasiyasına (ASEAN) üzv dövlətlərin liderlərinin sammiti çərçivəsində Kamboca və Tailand arasında sülh sazişi imzalanmasına nail olmaqla növbəti diplomatik uğura imza atıb. Tramp müharibələri dayandırmağı sevdiyini deyib, amma bildirib ki, bunu hobbi adlandırmazdı. "Tailand və Kamboca liderlərinə zəng etdiyim günü heç vaxt unutmayacağam, çünki bu, həllinə kömək etdiyim ilk müharibələrdən biri idi. Mən bunu etməkdən zövq aldım. Bunu hobbi adlandırmazdım, çünki bu, hobbidən daha ciddidir, amma mən bu işi yaxşı görürəm və bunu etməyi sevirəm" - deyə, ABŞ lideri qeyd edib. Bununla yanaşı, Donald Tramp Kamboca ilə ticarət sazişi, eləcə də Tailandla zəruri mineral sazişləri imzalayıb.

Malayziya ilə ticarət razılaşmasında nələr var?

Eyni zamanda, ABŞ Malayziya ilə bu ölkənin bazarını Birləşmiş Ştatların ixracına açacaq tarixi ticarət razılaşması barədə razılığa gəlib. Ağ Evin məlumatına görə, ABŞ Prezidenti Donald Tramp və Malayziyanın Baş naziri Ənvər İbrahim Kuala-Lumpurda keçirilən görüşdə qarşılıqlı ticarət sazişi imzalayıblar. "Malayziya demək olar, bütün ABŞ ixracatına tarifləri aradan qaldıracaq və ya azaldacaq, ABŞ-ın kənd təsərrüfatı və sənaye malları, xüsusən avtomobillər üçün bərabər və ya güzəştli bazara çıxış təmin edəcək. Malayziya, həmçinin ABŞ ixracatçılarının öz bazarına çıxışını təmin etmək üçün bir sıra tarif maneələrini aradan qaldıracaq", - deyə məlumatda vurğulanıb. Saziş, həm də Malayziyanın "Petronas" şirkəti ilə çoxillik müqavilələr vasitəsilə ABŞ mayeləşdirilmiş təbii qazının alınması üçün illik 3,4 milyard dollara qədər investisiya, Malayziyada "TNB Fuel" şirkətinə ABŞ kömürünün satışı üçün illik 42,6 milyon dollar, ABŞ-nin 119 milyon dollar dəyərində telekommunikasiya məhsulları və xidmətlərinin alınmasını əhatə edir. Sazişə həmçinin əlavə 30 ədəd "Boeing" təyyarəsinin alınması da daxildir.

Tramp: Vaşinqton Tokiodan çox böyük miqdarda hərbi texnika sifarişi alıb

İki hökumət, həmçinin dəniz təhlükəsizliyi sahəsində əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi ilə bağlı memorandum imzalayıb. Tramp və İbrahim ikitərəfli münasibətlərin hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə qaldırıldığını elan ediblər. Bunun ikitərəfli əlaqələrdə tarixi irəliləyiş olduğunu bildiriblər.

Qeyd edək ki, Donald Tramp Asiya turu çərçivəsində oktyabrın 27-də Malayziyadan Yaponiyanın paytaxtı Tokioya səfər edib. Oktyabrın 29-dək davam edən səfər çərçivəsində ABŞ lideri Yaponiya İmperatoru Naruhito və Baş nazir Sanae Takaiçi ilə görüşüb. Tərəflər Yaponiyanın müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi və iqtisadi-ticari məsələləri, o cümlədən Yaponiyanın ABŞ iqtisadiyyatına 550 milyard dollar sərmayə yatırması planını müzakirə ediblər.

ABŞ Prezidentinin Yaponiya imperatoru Naruhito ilə görüşü Tokionun mərkəzində imperator sarayında keçirilib. Yaponiyanın Baş naziri Sanae Takaiçi ilə görüşdə isə tərəflər iki ölkə arasında "ittifaqın yeni qızıl dövrü"nə dair sazişlər, həmçinin strateji əhəmiyyətli minerallar sahəsində əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalayıblar. Tramp bildirib ki, Vaşinqton Tokiodan "çox böyük miqdarda" hərbi texnika sifarişi alıb. Onun sözlərinə görə, bağlanmış ticarət sazişi "çox ədalətlidir".Qeyd edək ki, bu görüş Takaiçinin 21 oktyabrda vəzifəyə başlamasından sonra Ağ Ev rəhbəri ilə ilk danışıqları olub.

Sanae Takaiçi Trampın Nobel Sülh Mükafatına namizədliyini dəstəkləyib

Yaponiyanın Baş naziri Sanae Takaiçi isə ABŞ Prezidenti Donald Trampın Nobel Sülh Mükafatına namizədliyini dəstəklədiyini bəyan edib. S.Takaiçi Yaponiyada rəsmi səfərdə olan Trampla ikitərəfli görüş zamanı Birləşmiş Ştatların dövlət başçısını Nobel Sülh Mükafatına namizəd göstərmək niyyətində olduğunu bildirib.

Xatırladaq ki, Donald Tramp bundan öncə də dəfələrlə özünü Nobel Sülh Mükafatına layiq hesab etdiyini deyib. Buna baxmayaraq, Nobel Komitəsi oktyabrın 10-da mükafatın Venesuela parlamentinin sabiq üzvü Mariya Korine Maçadoya verildiyini elan edib.

Ümumiyyətlə, Tramp Yaponiyaya səfərini faydalı hesab edib. Bu, onun prezident kimi Yaponiyaya ikinci səfəridir. Tramp, bundan əvvəl birinci prezidentliyi dövründə - 2019-cu ildə Yaponiyada səfərdə olub.

N.BAYRAMLI

Barını çürüdən ağac

Onore de Balzakın "Yevgeniya Qrande" romanı haqqında

əvvəli ötən saylarımızda

Yevgeniya Qrande əyalət şəhəri Somürdə gəlinliyə ən parlaq namizəddir. Onun atası - sadə bir çəlləkçi Feliks Qrande inqilab zamanı müsadirə olunmuş kilsə mülkiyyətini - üzüm bağlarını, fermaları fürsətdən yararlanıb dəyər-dəyməzinə almaqla varlanıb. Konsulluq zamanında bu usta maxinator şəhər meri seçilib, imperiya dövründə isə "cənab Qrande" olub. Heç kim onun nə qədər sərvəti olduğunu bilmir, arada-bərədə danışılanlara inansaq, Qrande atanın altı-yeddi milyonluq var-dövləti var. Bu xəbərin doğruluğunu-yanlışlığını yalnız iki nəfər təsdiqləyə bilər - bunlardan biri notarius Krüşo, o biri bankir de Qrassendir, ancaq onlar sirr saxlamağı bacarırlar. Hər iki nüfuzlu şəxs Qrandeyə sayğıyla yanaşdığından bütün şəhər qocaya hörmət-ehtiram göstərir. Notarius Yevgeniyanı birinci instansiya məhkəməsinin sədri vəzifəsini tutan qardaşı oğluna almaq niyyətindədir. Öz növbəsində bankirin arvadı da oğlu Adolf üçün bol cehizli qıza elçi düşmək istəyir.

Somür əhli iki varlı ailə arasında aparılan rəqabəti maraqla izləyir: görəsən, bu yağlı tikə kimə qismət olacaq? Şəhərdə belə bir şayiə də gəzir ki, Qrande ata qızını Parisdə yaşayan əmizadəsi, şərab alverindən milyonlar qazanmış Giyom Qrandenin oğluna verəcək. Ancaq belə şayiələrə inanan azdır, hamı düşünür ki, Giyom Qrande paytaxtdakı hersoqları, vikontları, baronları qoyub əyalət alverçisiylə quda olmaz, çox da yaxın qohumudur.

Qrande atanınsa bütün bunlarla bağlı öz fikirləri var, o, niyyətini hamıdan gizlətsə də, qərarında qətidir: "Onlar buraya mənim pulumdan ötrü toplaşıblar. Bizim evdə darıxsalar da, qızımı almağın xətrinə bu sıxıntıya dözürlər. Ha-ha! Mənim qızım nə onun, nə də o birinin yemidir, bu cənablar özləri mənim tilovumun qarmağına taxılmış yemdirlər". Sonuncu varianta gəlincə, notariusla söhbətində qoca simic belə deyir: "Mən qızımı bu ədabaz parisliyə verməkdənsə çay aşağı axıdıb, çay yuxarı axtararam. Bu fikrimi hər kəsə car çəkə bilərsiniz, qoy camaat nə istəyir danışsın".

1819-cu ilin əvvəllərində Qrande ata Krüşo ailəsinin yardımıyla markiz de Fruafonun möhtəşəm mülkünü də ələ keçirir, ancaq bu biznes zəfəri də qocanın həyat tərzini dəyişmir, o, arvadı, qızı, bir də qulluqçusu Nanetayla birgə yenə əvvəlki köhnə, təmtəraqsız, qaranlıq evində yaşayır.

Naneta ağasına it kimi sədaqətlidir, otuz beş il qabaq bu kimsəsiz kəndçi qızı qapılardan qovulanda Qrande evində ona cüzi donluqla da olsa iş verib, onun ayağını küçələrdən yığıb ailəsinin bir üzvünə çevirib, odur ki, ucaboy, kişisifət, hertiperti Naneta bu evə, bu ailəyə bütün varlığıyla bağlıdır, ağasının hər xasiyyətini götürüb, evdə-bayırda nökər yerinə də, qulluqçu yerinə də durmadan çalışır, bu yaşayışına görə şükür eləməyi də heç vaxt unutmur.

Yevgeniya ilə anası da bütün günü pəncərənin qabağında oturub tikmələr tikir, hörmələr hörürlər. Qoca xəsis onlara şamı belə sayla, qənaətlə verir. Bu evdə heç kim bekar, işsiz-gücsüz oturmur, yalnız axşamlar evə qonaq gələndə loto oynamağa, dincəlməyə fürsət tapırlar.

***

1819-cu ilin oktyabr ayının birinci yarısında, Yevgeniyanın doğum günündə ailənin gündəlik nizamını pozan bir hadisə baş verir. Həmin gün Qrande ata gözünün ağı-qarası bir qızının dünyaya gəlişi münasibətiylə buxarını yandırmaqla bağlı çətin bir qərar qəbul eləyir, hələ noyabr girməsə də, qoyduğu qaydanı bircə günlük pozmağa canı çıxa-çıxa məcbur olur. Üstəlik, hər ad günündə olduğu kimi qızına bir qızıl sikkə bağışlayır.

Axşama Krüşolarla Qrassenlər də qonaq gəlirlər. Loto oyununun qızğın çağında qapı döyülür, parisli milyonçu əmizadənin oğlu Şarl Qrande içəri girir. Atasının məktubunu əmisinə çatdıran gənc, yaraşıqlı oğlan qohumlarının yaşadığı şəraiti görəndə təəccüblənir, ilk təəssüratı bu olur ki, əmisigil çox kasıb həyat sürür, çətinliklə keçinirlər. Əslində, nəinki başqaları, Yevgeniya özü də atasının nə qədər sərvəti olduğundan, özünə düşən cehizin, mirasın dəyər-qiymətindən xəbərsizdir, indiyəcən qapalı ömür sürdüyündən çöldəki həyatla da düz-əməlli bağlantısı yoxdur, ona görə də Parisdən gələn əmoğlu qıza göydən düşmüş kimi görünür. Şarlın görkəminə, ədalarına heyran qalan Yevgeniya Nanetaya oğlanın gecələyəcəyi otaqda ocağı qalamağı tapşırır - bu evdə belə özbaşınalığa hələ-hələ kimsənin cəsarəti çatmaz.

Qrande atanın iyirmi üç ildən bəri üzünü görmədiyi parisli Qrandeninsə məktubunda qara xəbər var: yazır ki, iflasa uğrayıb, külli miqdarda borca düşüb, başqa çıxış yolu qalmadığından intihar eləmək qərarına gəlib, məktub qohumuna çatanda o, həyatda olmayacaq, başına gələnlərdən xəbərsiz oğlunu da buna görə onun yanına göndərib, tək təmənnası budur ki, qohumu onun oğlundan muğayat olsun, yağbal içində böyümüş oğlan dar gündə kimsəsiz qalmasın, yoxsa bu rüsvayçılığa davam gətirməz. Ertəsi gün Giyom Qrandenin intihar xəbəri Somür şəhərinə də yayılır. Amansız qoca simic valideyninin ölüm xəbərini birbaşa gənc Şarlın üzünə oxuyur, anasını illər əvvəl itirmiş oğlan sevimli atasının faciəsindən bərk sarsılır.

Bundan sonra Yevgeniya da, həlim xasiyyətli madam Qrande də Şarlı sevgi, mərhəmət haləsinə bürüyürlər, hərçənd ana qızının Şarla həddən artıq həssas münasibətindən ehtiyatlanmağa başlayır, Yevgeniyanı sevginin astanasına gəlmiş şəfqətin fəsadından qorumağa çalışır. Bibisinin, əmisi qızının səmimiyyəti Şarlın qəlbinin dərinliklərinə işləyir, oğlan yaxşı anlayır ki, indi Parisdə olsaydı, kübar cəmiyyət onu hansı istehzalı təbəssümlə, biganə nifrətlə, laqeyd ikrahla qarşılayardı.

***

Əmisinin iflasından xəbər tutandan sonra Yevgeniya təsadüfən Şarlın Parisdəki rəfiqəsinə, dostuna yazdığı məktubları oxuyub oğlanın çarəsiz vəziyyətindən halı olur. Qız düşünür ki, atası istəsə, Şarla əl tuta bilər, ancaq bunu dilə gətirmək belə kişini havalandırar. Doğrudur, bir müddət sonra Qrande ata yumşalıb nəslinin ad-sanını, şərəfini qorumaq fikrinə düşür, bir şərtlə ki, bu işdə onun heç bir xərci çıxmasın. Bu məqsədlə Qrande bankir de Qrasseni öz nümayəndəsi kimi Parisə göndərir ki, orada kreditorlarla bağlı məsələləri yoluna qoysun. Qrandedən belə bir fədakarlıq gözləməyən şəhər əhli onun tərifini göylərə qaldırır.

davamı növbəti sayımızda

F.Uğurlu

Ermənistandan etiraf...

"Sülh şəraitinə uyğun düşüncə və davranış formalaşdırmaq asan olmayacaq"

Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşması, sülhün imzalanması istiqamətində davam edən proses nəticəyə yaxınlaşır - bu ilin avqustunda Vaşinqtonda sülh sazişi layihəsinin paraflanması, ATƏT-in Minsk Qrpunun ləğvi prosesinin əsasının qoyulması, eləcə də Zəngəzur dəhlizi (TRİPP) layihəsinin gerçəkləşməsinin razılaşdırılması bir çox mətləblərdən xəbər verir - illərdir özünün qeyri-konstruktiv mövqeyi ilə regionda sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunmasına maneçilik törədən, üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirməyən Ermənistan tərəfi də artıq reallığı qəbul edir. Sənədin məhz ABŞ-ın paytaxtında imzalanması isə qlobal miqyasda sülh prosesinə verilən dəstəyin ifadəsidir.

Vaşinqtonda reallaşan razılaşmalar bir çox aspektlərdə vacib və mütərəqqi geosiyasi nəticələr vəd edir. Ən mühüm kontekst kimi önə çıxan məsələ Cənubi Qafqazda 30 ildən artıq bir dövrdən sonra sülhə nail olunmasıdır - 30 ildən artıq davam edən münaqişə 2020-ci ilin 44 günlük Vətən müharibəsi ilə başa çatdı. 2023-cü ilin sentyabrında baş verən antiterror tədbirləri nəticəsində isə bölgədəki separatizm meyilləri "dəfn olundu". 8 avqust razılaşması isə Bakının sülh təşəbbüsünün qlobal təsdiqi kimi yadda qaldı. Beləliklə, qarşıda yeni dövr, yeni mərhələ və yeni münasibətlər sisteminin qurulması prosesi dayanır.

Paşinyan yenə sülhdən danışdı...

Azərbaycanın atdığı addımlar, bölgədə yaratdığı yeni siyasi reallıqlar sülhün demək olar ki, bütün ştrixlərini müəyyənləşdirib. Bütün dünya bu reallıqları qəbul edir - hər kəs dərk edir ki, yeni münasibətlər sistemində, xüsusilə yeni iqtisadi nizamın astanasında Azərbaycan bütün dünya üçün ən vacib addımı atıb: Böyük bir geocoğrafi məkanda təhlükəsizliyin təmini üçün bütün standartları müəyyənləşdirib, yeni yol xəritəsi formalaşdırıb. Beynəlxalq aləm bütövlükdə ölkəmizin bu addımını təqdir edir, Zəngəzur dəhlizinin (TRİPP) açılmasını və sülh ilə bağlı son mərhələyə qədəm qoyulmasını dəstəkləyir. Bakının təşəbbüsü ilə 2022-ci ildə meydana gələn sülh təşəbbüsləri artıq yeni dövrdə zərurətə çevrilib - bunu Ermənistan cəmiyyəti və siyasi hakimiyyəti də dərk edir. Təsadüfi deyil ki, Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan ölkəsinin ABŞ ilə "Tramp marşrutu" adlandırılan təşəbbüs çərçivəsində fəal şəkildə əməkdaşlıq apardığını bildirib. Paşinyan parlamentdə çıxışı zamanı regionda sülh prosesinə də toxunaraq qeyd edib ki, Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh faktiki olaraq artıq mövcuddur. Biz qəbul etməliyik ki, sülh bizim üçün yeni və fərqli bir anlayışdır. Ermənistan müstəqillik əldə etdiyi ilk gündən münaqişə şəraitində yaşayıb. Sülh şəraitinə uyğun düşüncə və davranış formalaşdırmaq isə asan məsələ deyil", - deyə, o vurğulayıb.

Baş nazir əlavə edib ki, sülhün qorunması və möhkəmləndirilməsi Ermənistan hökumətinin əsas prioritetlərindən biridir. Onun sözlərinə görə, "Tramp marşrutu" üzrə ABŞ-la aparılan danışıqlar da məhz bölgədə uzunmüddətli sabitliyin təmin edilməsinə yönəlib.

Azərbaycanın sülh səyləri yüksək dəyərləndirilir

Beləliklə, münasibətlərin normallaşması Cənubi Qafqaz regionu üçün geostrateji, geoiqtisadi, geosiyasi mənada yeni üfüqlər açmaqla yanaşı, həm yaşadığımız coğrafiyaya, həm də, ümumilikdə, Şərq-Qərb kontenti üzrə münasibətlərə yeni bir ruh qazandırır. Artıq Cənubi Qafqaz sözügedən Şərq-Qərb, Şimal-Cənub qlobal cəhətlərarası münasibətlərdə əsaslı dönüş nöqtəsi rolunu oynayacaq. Sülh prosesində əsaslı yolun gedildiyini nəzərə alsaq, qısa zamanda nəticəyə nail olunacağına da ümid yaranır. Azərbaycanın mövqeyi hər zamankı kimi, açıq və şəffafdır: Bakı Cənubi Qafqazda əbədi sülhün yaranması, qütblərarası münasibətlərdə yeni bir cığırın açılması, qlobal inteqrasiyanın sürətlənməsi üçün səy göstərir. Yeni ticari münasibətlərin ən vacib geostrateji nöqtəsi sayılan Cənubi Qafqazın sabit və inkişafa yönəlik üstünlükləri göz önünə çıxaraq yeni dividendlər yaradacaq. Ümumiyyətlə, son dövrlərdə Azərbaycanın apardığı effektiv siyasi xətt bütün dünyada yüksək dəyərləndirilir. Ən mühüm nümunə də məhz Vaşinqton görüşünə ev sahibliyi etmiş ABŞ-ın məsələyə münasibətidir. Rəsmi Vaşinqton ölkəmizin regionda yaratdığı yeni reallıqları yüksək dəyərləndirir və Prezident Tramp bu faktı həm imzası ilə təsdiqləyib, həm də görüşdən sonra dəfələrlə dilə gətirib. Azərbaycan liderinin fəaliyyətini yüksək dəyərləndirməklə, ölkəmizi etibarlı tərəfdaş adlandırmaqla Prezident Tramp bir daha ABŞ-ın Azərbaycanla strateji əlaqələrdə maraqlı olduğunu ortaya qoyub.

Minsk Qrupunun ləğvi reallaşır - yeganə maneə: konstitusiya!

Yaşadığımız regionun əbədi sabitliyə qovuşmasına bir addım qalır - artıq sülhün imzalanması ilə Cənubi Qafqaz uzun illər həsrət qaldığı təhlükəsiz və təhdidsiz, silahsız və işğalsız, qansız-qadasız yaşamına qovuşacaq. Bunun üçün isə hazırkı etimad mühiti daha da möhkəmləndirilməlidir. Qeyd edək ki, avqustun 9-da Vaşinqtonda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Donald Tramp və Ermənistan Respublikasının Baş naziri Nikol Paşinyanla görüşü çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Ermənistan Respublikasının xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan "Azərbaycan Respublikası və Ermənistan Respublikası arasında sülhün və dövlətlərarası münasibətlərin təsis edilməsinə dair Saziş" layihəsini paraflamaqla yanaşı ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinə birgə müraciəti də imzalayıblar. Bu müraciət ATƏT-in Minsk Prosesinin, ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin Minsk konfransının müzakirəsində olan münaqişə üzrə şəxsi nümayəndəsinin və Yüksək Səviyyəli Planlaşdırma Qrupunun bağlanması barədə idi. Bunun əsasında da bu ilin sentyabrından Minsk Qrupunun ləğvi prosesinə rəsmək start verilib. İrəvanın növbəti atacağı addım isə konstitusiyasında müvafiq dəyişiklikləri etməsi, ölkəmizə qarşı açıq ərazi iddialarının aradan qaldırılması olacaq. Təbii ki, sülhlə bağlı nə qədər danışılsa da, iki ölkədən birinin digərinə qarşı ərazi iddiası varsa, bu sülh heç bir nəticə verməyəcək. Hazırda qalan yeganə maneə Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının yer aldığı Ermənistan konstitusiyasıdır. Konstitusiyada müvafiq dəyişikliklərin edilməsi isə sülh prosesini daha da sürətləndirər, ona yeni bir rəng qatar.

Zəngəhur dəhlizi (TRİPP) münasbətlərə yeni ahəng vəd edir

Paşinyanın çıxışında diqqət çəkən məqamlardan biri də, Ermənistanın qeyri-adekvat davranışları nəticəsində inşası illərdir gecikən yeni qlobal xarakterli layihə sayılan Zəngəzur dəhlizidir (TRİPP). Artıq rəsmi İrəvan dəhlizin realaşması məsələsində müsbət fikirdədir - hətta bununla bağlı, artıq ABŞ bir sıra maliyyə dəstəyini də Ermənistana göstərib. Beləliklə, yeni logistik xəttin aparıcı seqmentlərindən birinə çevrilmə perspektivinə malik Zəngəzur dəhlizi (TRİPP) ümumən regionun inkişaf dinamikasını artıracaq. Ümumiyyətlə, Azərbaycan bütövlükdə Cənubi Qafqazın bu yeni iqtisadi-siyasi, xüsusilə ticari prosesdən uğurla və yüksək dividnd qazanaraq çıxması üçün çalışır - başqa sözlə, Azərbaycan istər təşəbbüskarı olduğu, istərsə də iştirakçı kimi təmsil olunduğu qlobal layihələrin ilk növbədə Cənubi Qafqaz regionunu əhatə etməsi, bölgəyə dividendlər qazandırması faktoruna fokuslanır. Eyni zamanda, bütün region ölkələri yeni infrastruktur layihəsindən fayda götürə bilərlər.

Bu dəhliz Azərbaycanla yanaşı bütövlükdə bölgə və Orta Asiya ölkələri üçün yeni iqtisadi imkanlar deməkdir - bazarlara çıxış, tranzit gəlirləri və daha sıx əməkdaşlıq imkanları yaranacaq. Dəhlizin fəaliyyətə başlaması ilə region daxilində ticarət dövriyyəsinin artacağı, logistika xərclərinin azalacağı və iqtisadi münasibətlərin güclənəcəyi gözlənilir. Əslində bu layihə yalnız coğrafi məkanları deyil, həm də iqtisadiyyatları birləşdirir. Bu, həm regional, həm də qlobal sərmayələrin Cənubi Qafqaza yönəlməsinə təkan verəcək. Azərbaycan bölgənin inkiaşfı ilə bağlı bütün lazımi addımları atır - onlardan biri də bir neçə gün əvvəl rəsmi Bakının Ermənistana yük tranzitinə qoyduğu qadağanı aradan qaldırmasıdır. Bu, münasibətlərdə yeni bir sistem formalaşdırmaqla yanaşı, siyasi münasibətlərin sabitləşməsi üçün də mühüm bir addımdır.

Nəticə etibarı ilə, Zəngəzur dəhlizi (TRİPP) Azərbaycan üçün milli maraqların təminatı, region üçün sabitlik və inkişaf, dünya üçün isə yeni ticari yol deməkdir. Bu dəhliz həm iqtisadi, həm siyasi, həm də geostrateji baxımdan Cənubi Qafqazın gələcəyini müəyyənləşdirən əsas layihədir. Azərbaycanın qətiyyətli siyasəti nəticəsində reallaşan bu təşəbbüs Türk dünyasını birləşdirməklə, regionun qlobal iqtisadiyyata inteqrasiyasını gücləndirməklə yanaşı, beynəlxalq əməkdaşlığa yeni nəfəs gətirəcək....

P.İSMAYILOV

MİDA

Azərbaycan Respublikasının Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin layihələri – Hövsan Yaşayış Kompleksinin birinci mərhələsi, Hövsan Yaşayış Kompleksinin ikinci mərhələsi, Sumqayıt Yaşayış Kompleksi, Lənkəran Yaşayış Kompleksi, Binəqədi Yaşayış Kompleksi, Şirvan Yaşayış Kompleksi və Yevlax Yaşayış Kompleksində mənzillərin güzəştlə satışı barədə

ELAN

Bakı şəhəri, Suraxanı rayonu, Hövsan qəsəbəsi, Zığ şossesi-Hava Limanı 12-ci km. "22" ünvanında yerləşən Hövsan Yaşayış Kompleksinin birinci mərhələsi üzrə 1 mənzilin, Bakı şəhəri, Suraxanı rayonu, Hövsan qəsəbəsi, Hava Limanı-Zığ şossesi 8-ci km, "10L" ünvanında yerləşən Hövsan Yaşayış Kompleksinin ikinci mərhələsi üzrə 7 mənzilin, Sumqayıt şəhəri, Bulvar küçəsi, 197 ünvanında yerləşən Sumqayıt Yaşayış Kompleksi üzrə 10 mənzilin, Lənkəran şəhəri, Akademik Zərifə Əliyeva küçəsi, 303 ünvanında yerləşən Lənkəran Yaşayış Kompleksi üzrə 10 mənzilin, Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, Binəqədi qəsəbəsi, 10 may küçəsi, 590 saylı sahə ünvanında yerləşən Binəqədi Yaşayış Kompleksi üzrə 204 mənzilin, Şirvan şəhəri, Naxçıvan küçəsi, 58A ünvanında yerləşən Şirvan Yaşayış Kompleksi üzrə 216 mənzilin, Yevlax şəhəri, Rəşad Budaqov küçəsi, 1 ünvanında yerləşən Yevlax Yaşayış Kompleksi üzrə 179 mənzilin, ümumilikdə 627 mənzilin satışı 3 dekabr 2025-ci il tarixində saat 11:00-da başlayacaq və 12 dekabr 2025-ci il tarixi saat 11:00-dək davam edəcəkdir.

"Azərbaycan Respublikasının Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin sərəncamında olan mənzilləri vətəndaşların güzəştlə əldə etməsi Qaydası"na uyğun olaraq **gözləmə qaydasında mənzillərin seçimi** 9 dekabr 2025-ci il tarixində saat 11:00-da başlayacaq və 12 dekabr 2025-ci il tarixi saat 11:00-dək davam edəcəkdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 noyabr 2016-cı il tarixli 1113 nömrəli Fərmanına əsasən Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin sərəncamında olan mənzillərin əldə edilməsi "Elektron hökumət" portalı üzərində (www.e-gov.az) "Güzəştli mənzil" sistemi vasitəsilə elektron qaydada həyata keçirilir.

Yalnız "Güzəştli mənzil" sistemində elektron kabinetə sahib olmuş vətəndaşlar mənzil almaq hüququna malikdir. Elektron kabinetə sahib olmuş bütün vətəndaşlar qeydiyyat tarixindən və sıra nömrəsindən asılı olmayaraq mənzillərin seçimində bərabər hüquqa malikdir.

"Güzəştli mənzil" sistemindən istifadə qaydası ilə bağlı ətraflı məlumatla, o cümlədən mətn və video formatlı təlimatlarla www.mida.gov.az internet saytının ana səhifəsində "Güzəştli mənzil sistemi" keçidi vasitəsilə tanış olmaq mümkündür.

Satışa çıxarılan mənzillər barədə ümumi məlumat:

Satışa Hövsan Yaşayış Kompleksinin birinci mərhələsi üzrə 1, Hövsan Yaşayış Kompleksinin ikinci mərhələsi üzrə 7, Sumqayıt Yaşayış Kompleksi üzrə 10, Lənkəran Yaşayış Kompleksi üzrə 10, Binəqədi Yaşayış Kompleksi üzrə 204, Şirvan Yaşayış Kompleksi üzrə 216, Yevlax Yaşayış Kompleksi üzrə 179 mənzil olmaqla, ümumilikdə 627 mənzil çıxarılır. Bütün mənzillər tam təmirli, mətbəx mebeli, kombi isitmə sistemi (kombi cihazı daxil olmaqla), su, qaz və elektrik sayğacları ilə təmin edilmiş vəziyyətdə təklif olunur.

Bütün binalar Azərbaycan Respublikasının Dövlət Tikinti Normalarına (AzDTN) uyğun layihələndirilib və inşa olunub. Bununla bağlı Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyinin Təsisatdankənar Dövlət Ekspertiza Baş İdarəsinin:

Hövsan Yaşayış Kompleksinin birinci mərhələsi üzrə - 08.05.2018-ci il tarixli 25318 nömrəli müsbət rəyi;
Hövsan Yaşayış Kompleksinin ikinci mərhələsi üzrə - 20.10.2020-ci il tarixli 30325 nömrəli müsbət rəyi;
Sumqayıt Yaşayış Kompleksi üzrə - 10.10.2022-ci il tarixli 33774 nömrəli müsbət rəyi;
Lənkəran Yaşayış Kompleksi üzrə - 25.11.2021-ci il tarixli 32210 nömrəli müsbət rəyi;
Binəqədi Yaşayış Kompleksi üzrə - 27.04.2023-cü il tarixli 35053 nömrəli müsbət rəyi;
Şirvan Yaşayış Kompleksi üzrə - 03.07.2023-cü il tarixli 35409 nömrəli müsbət rəyi;
Yevlax Yaşayış Kompleksi üzrə - 09.12.2023-cü il tarixli 36452 nömrəli müsbət rəyi mövcuddur.

Daşınmaz Əmlakın Dövlət Kadastrı və Reyestri Publik Hüquqi Şəxsinin 1 saylı Bakı Ərazi İdarəsi, 2 saylı Sumqayıt Ərazi İdarəsi, 10 saylı Lənkəran Ərazi İdarəsi, 13 saylı Şirvan Ərazi İdarəsi və 17 saylı Yevlax Ərazi İdarəsi tərəfindən mənzillərə mülkiyyət hüquqlarına dair "hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış"lar verilmişdir.

Hövsan Yaşayış Kompleksinin birinci mərhələsi üzrə satışa çıxarılmış mənzil barədə ümumi məlumat:

Bina №	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Hövsan Yaşayış Kompleksinin ikinci mərhələsi üzrə satışa çıxarılmış mənzil barədə ümumi məlumat:

Bina №	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		

Sumqayıt Yaşayış Kompleksi üzrə satışa çıxarılmış mənzillər barədə ümumi məlumat:

Bina №	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Studio	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
				[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		

Lənkəran Yaşayış Kompleksi üzrə satışa çıxarılmış mənzillər barədə ümumi məlumat:

Bina №	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
				[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		

Binəqədi Yaşayış Kompleksi üzrə satışa çıxarılmış mənzillər barədə ümumi məlumat:

Bina №	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		

Şirvan Yaşayış Kompleksi üzrə satışa çıxarılmış mənzillər barədə ümumi məlumat:

Bina №	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		

Yevlax Yaşayış Kompleksi üzrə satışa çıxarılmış mənzillər barədə ümumi məlumat:

Bina №	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		

Satış şərtləri və qiymətlər:

Bu elan çərçivəsində mənzillərin satışı həm **ipoteka kreditindən** istifadə etməklə, həm də öz vəsaiti hesabına ödəniş üsulu ilə nəzərdə tutulmuşdur.

Qeyd: "Azərbaycan Respublikasının Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin sərəncamında olan mənzilləri vətəndaşların güzəştlə əldə etməsi Qaydası"nın 5.6-cı bəndinə əsasən mənzilin dəyərinin ***ipoteka krediti hesabına ödəniş üsulunu yalnız ilkin razılıq qərarını alaraq elektron kabinetində yerləşdirilməsini təmin etmiş şəxs seçə bilər.***

Hövsan Yaşayış Kompleksinin birinci mərhələsi üzrə:
2 otaqlı mənzilin qiyməti – **54 815** manatdır.

Hövsan Yaşayış Kompleksinin ikinci mərhələsi üzrə:
4 otaqlı mənzillərin qiyməti – **94 050** manatdır.

Sumqayıt Yaşayış Kompleksi üzrə:
Studio tipli mənzillərin qiyməti – **50 200** manat,
4 otaqlı mənzillərin qiyməti – **105 800** manatdan başlayır.

Lənkəran Yaşayış Kompleksi üzrə:
3 otaqlı mənzilin qiyməti – **61 965** manat,
4 otaqlı mənzillərin qiyməti – **84 150** manatdan başlayır.

Binəqədi Yaşayış Kompleksi üzrə:
Studio tipli mənzillərin qiyməti – **48 120** manat,
2 otaqlı mənzillərin qiyməti – **69 240** manat,
3 otaqlı mənzillərin qiyməti – **87 480** manat,
4 otaqlı mənzillərin qiyməti – **118 800** manatdan başlayır.

Şirvan Yaşayış Kompleksi üzrə:
2 otaqlı mənzillərin qiyməti – **54 815** manat,
3 otaqlı mənzillərin qiyməti – **69 160** manat,
4 otaqlı mənzillərin qiyməti – **93 765** manatdır.

Yevlax Yaşayış Kompleksi üzrə:
Studio tipli mənzillərin qiyməti – **41 040** manat,
1 otaqlı mənzillərin qiyməti – **43 225** manat,
2 otaqlı mənzillərin qiyməti – **55 575** manatdan başlayır,
3 otaqlı mənzillərin qiyməti – **70 490** manatdan başlayır,
4 otaqlı mənzillərin qiyməti – **103 740** manatdır.

Qeyd: Mənzillərin satış qiymətinə ƏDV daxildir.

Vətəndaş mənzili Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondunun güzəştli ipoteka krediti vəsaiti hesabına aldıqda:

Hövsan Yaşayış Kompleksinin birinci mərhələsi üzrə:

İllik faiz dərəcəsi	Müddət	Aylıq ödəniş*
		2 otaqlı
4%	3-30 il	236 manat

* Aylıq ödəniş – mənzil minimal ilkin ödəniş edilərək, 4% dərəcəsi ilə 30 il müddətinə güzəştli ipoteka krediti ilə alındıqda.

Hövsan Yaşayış Kompleksinin ikinci mərhələsi üzrə:

İllik faiz dərəcəsi	Müddət	Aylıq ödəniş*
		4 otaqlı
4%	3-30 il	404 manat

* Aylıq ödəniş – mənzil minimal ilkin ödəniş edilərək, 4% dərəcəsi ilə 30 il müddətinə güzəştli ipoteka krediti ilə alındıqda.

Sumqayıt Yaşayış Kompleksi üzrə:

İllik faiz dərəcəsi	Müddət	Aylıq ödəniş*	
		Studio tipli	4 otaqlı
4%	3-30 il	216 manat	455 - 471 manat

* Aylıq ödəniş – mənzil minimal ilkin ödəniş edilərək, 4% dərəcəsi ilə 30 il müddətinə güzəştli ipoteka krediti ilə alındıqda.

Lənkəran Yaşayış Kompleksi üzrə:

İllik faiz dərəcəsi	Müddət	Aylıq ödəniş*	
		3 otaqlı	4 otaqlı
4%	3-30 il	266 manat	362 - 419 manat

* Aylıq ödəniş – mənzil minimal ilkin ödəniş edilərək, 4% dərəcəsi ilə 30 il müddətinə güzəştli ipoteka krediti ilə alındıqda.

Binəqədi Yaşayış Kompleksi üzrə:

İllik faiz dərəcəsi	Müddət	Aylıq ödəniş*			
		Studio tipli	2 otaqlı	3 otaqlı	4 otaqlı
4%	3-30 il	207 manat	298 manat	376 manat	477 manat

* Aylıq ödəniş – mənzil minimal ilkin ödəniş edilərək, 4% dərəcəsi ilə 30 il müddətinə güzəştli ipoteka krediti ilə alındıqda.

Şirvan Yaşayış Kompleksi üzrə:

İllik faiz dərəcəsi	Müddət	Aylıq ödəniş*		
		2 otaqlı	3 otaqlı	4 otaqlı
4%	3-30 il	236 manat	297 manat	403 manat

* Aylıq ödəniş – mənzil minimal ilkin ödəniş edilərək, 4% dərəcəsi ilə 30 il müddətinə güzəştli ipoteka krediti ilə alındıqda.

Yevlax Yaşayış Kompleksi üzrə:

İllik faiz dərəcəsi	Müddət	Aylıq ödəniş*				
		Studio tipli	1 otaqlı	2 otaqlı	3 otaqlı	4 otaqlı
4%	3-30 il	176 manat	186 manat	239 - 274 manat	303 - 400 manat	446 manat

* Aylıq ödəniş – mənzil minimal ilkin ödəniş edilərək, 4% dərəcəsi ilə 30 il müddətinə güzəştli ipoteka krediti ilə alındıqda.

Azərbaycan Respublikasının Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin rəsmi internet səhifəsinə **(www.mida.gov.az)** daxil olaraq **Hövsan Yaşayış Kompleksinin birinci mərhələsində**, **Hövsan Yaşayış Kompleksinin ikinci mərhələsində**, **Binəqədi**, **Şirvan**, **Yevlax**, **Sumqayıt** və **Lənkəran Yaşayış Komplekslərində** satışa çıxarılan hər bir mənzilin (və otaqlarının) dəqiq ölçüsü, qiyməti, tətbiq edilən güzəştlər və **agent banklar** haqqında məlumatla tanış olmaq mümkündür.

Güzəştlə mənzil əldə etmək hüququ olan şəxslər mənzili güzəştlə əldə etmək üçün ərizənin təqdim olunması qaydası, gözləmə qaydasında mənzillərin seçimi və mənzillərin satış şərtləri, **agent banklar** barədə ətraflı məlumatla **www.mida.gov.az** internet səhifəsində və ya müvafiq "ASAN xidmət" mərkəzlərinə (5 saylı Bakı və 1 saylı Sumqayıt), habelə "108" çağrı mərkəzinə müraciət edərək tanış ola bilərlər.

Qeyd: *"Güzəştli mənzil" sisteminin istifadəçiləri satış modulundan istifadəyə dair və gözləmə qaydasında mənzil seçiminə dair təlimatlar ilə öz elektron kabinetlərinin müvafiq bölmələrində və ya www.mida.gov.az internet saytının ana səhifəsində "Güzəştli mənzil sistemi" keçidi vasitəsilə tanış ola bilərlər.*

YENİ AZƏRBAYCAN
http://www.yeniazerbaycan.com
Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955, 0552004544
“Azərmətbuatyayımı” ASC - 0124411991, 0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“Pressİnform” MMC - 0703400100, 0504560835
“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Bakmətbuat” MMC - 0124314313
“Ziya LTD” MMC - 0124977696, 0503067744

6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

“Bakı 2015 - Süni İntellekt və İdmanda İnnovasiya” müsabiqəsinin təqdimatı olub

“Bakı 2015 - Süni İntellekt və İdmanda İnnovasiya” müsabiqəsinin təqdimat mərasimi keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, əvvəlcə Avropa Olimpiya Komitələrinin prezidenti Saypros Kapralosun videomüraciəti nümayiş olunub. O bildirib ki, 10 il keçsə də, Bakı 2015-in qoyduğu iz bu gün də ilham mənbəyi olaraq davam edir.

Milli Olimpiya Komitəsinin (MOK) vitse-prezidenti Çingiz Hüseynzadə 2015-ci ildə ilk dəfə Bakıda keçirilən Avropa Oyunlarının Azərbaycanın idman tarixində mühüm hadisə olduğunu deyib. Onun sözlərinə görə, Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın böyük dəstəyi və səyləri nəticəsində bu Oyunlar baş tutub.

Avropa Olimpiya Komitəsinin nümayəndəsi Canluka De Ancelis Oyunların 10 illiyini qeyd etmək münasibətilə təşkil olunan tədbirdə iştirak etməkdən məmnunluğunu ifadə edib. O, Bakının 10 il ərzində çox inkişaf etdiyini, Oyunları qəbul edən idman obyektlərinin yeniləndiyini müasir standartlara uyğunlaşdırıldığını diqqətə çatdırıb.

Rəsmi çıxışlardan sonra “Süni İntellekt və İdmanda İnnovasiya” mövzusunda qısa videoçarx nümayiş etdirilib.

İspaniya Milli Olimpiya Komitəsinin baş katibi Viktoriya Kabezas və Türkiyə Milli Olimpiya Komitəsinin Korporativ Kommunikasiyalar Direktoru Volkan Önər MOK-un süni intellekt və idman sahələrində innovasiyaları təşviq edən təşəbbüsün uğurla həyata keçirilməsinə verdiyi töhfəni yüksək qiymətləndirdiklərini söyləyiblər.

Bakıda I Avropa Oyunlarının qalibi olmuş Azərbaycan paracüdoçusu İlham Zəkiyev isə həmin yarışları xoş təəssüratlarla xatırladığını vurğulayıb.

Sonra müsabiqəyə daxil olmuş işlərin təqdimatı olub. Ardınca “Bakı 2015 - Süni İntellekt və İdmanda İnnovasiya” müsabiqəsinin qaliblərinin təltifetmə mərasimi keçirilib. Qaliblərə sertifikat və mükafatlar təqdim edilib.

Güclü cəmiyyətin təməli...

Vətəndaş cəmiyyətinin hüquqi dövlət quruculuğunda rolu

Demokratik dövlətlərin inkişaf təcrübəsi və ölkəmizin keçdiyi yol bir daha göstərir ki, vətəndaş cəmiyyətinin söykəndiyi əsas prinsiplərdən biri insan hüquqlarının və azadlıqlarının təminatıdır. İnsan hüquqları və azadlıqları təmin edilmədən nə vətəndaş cəmiyyəti, nə də hüquqi dövlət formalaşdırmaq mümkündür. Cəmiyyətdə hüquqların təminatçısı dövlətdir.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Məqalə “Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi”nin maliyyə dəstəyi ilə “Vətəndaş cəmiyyəti, hüquqi dövlət quruculuğu” istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

Dövlət bu hüquqları təmin etməklə özünün həm də qoruduğu əsas dəyərləri göstərir.

Müasir dövrün ən çox işlədilən sözlərindən biri də “vətəndaş cəmiyyəti” ifadəsidir. Bu ifadənin hər hansı ölkə daxilində işlədilməsinin səviyyəsi dövlət hakimiyyətinin formasını müəyyən etmək üçün təsəvvürlər sistemi yaradır. Vətəndaş cəmiyyəti quruculuğundan söhbət gedirsə, deməli, demokratik dəyərlərin mövcudluğundan danışılır.

Mövzunu “Yeni Azərbaycan”a dəyərləndirən Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü, millət vəkili Bəhruz Məhərrəmov bildirib ki, demokratik və müstəqil inkişaf edən ölkələrdə vətəndaş cəmiyyəti əsas etibarilə vətəndaş - şəxsiyyət amilinə əsaslanır. O, qeyd edib ki, vətəndaş cəmiyyəti insanların siyasi yox, başlıca olaraq iqtisadi və şəxsi həyat fəaliyyəti sferasıdır: “Vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət bir-birini tamamlayan anlayışlardır. Hüquqi dövlət şəraitində vətəndaş cəmiyyəti azad şəkildə inkişaf edir, vətəndaş cəmiyyətinin fəallığı isə hüquqi dövlətin təməlini möhkəmləndirir. Bu, qarşılıqlı etimad və əməkdaşlıq üzərində qurulmuş bir sistemdir.

Vətəndaş cəmiyyətinin sosial-siyasi sferasını təşkil edən əsas elementlər qismində ailə, ictimai-siyasi, siyasi təşkilatlar və hərəkatlar, yaşayış yeri, əmək və başqa kollektivlərlə əlaqədar ictimai özünü idarəetmə orqanları çıxış edir. İctimai fikrin formalaşması və ifadə edilməsi mexanizmlərinin üzə çıxarılması, sosial problemlərin həlli, cəmiyyətin maraqlarını qoruyan və müdafiə edən konstitusiya, müstəqil media, ədalətə söykənən məhkəmə-hüquq sisteminin formalaşması vətəndaş cəmiyyətinin inkişafının təməl prinsipləri hesab olunur. Vətəndaş cəmiyyətinin mənəvi sferasına daxil olan elementlər öz mövqeyini açıq ifadə etmək imkanı, söz və fikir azadlığı, yaradıcı, elmi və digər öz fəaliyyət birliklərinin dövlət və siyasi strukturlardan asılı olmaması və müstəqilliyidir”.

Millət vəkili qeyd edib ki, ölkə başçısı tərəfindən həyata keçirilən məqsədyönlü, hədəflərə xidmət edən siyasət nəticəsində vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində ölkəmizdə bu istiqamətdə çox ciddi uğurlara imza atılıb: “Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğu yüksək səviyyədə təşkil olunub. Müstəqilliyimizin ilk illərində ölkəmiz tarixinin ən mürəkkəb dövrünü yaşadığı bir zamanda dövlətçiliyimizin mövcudluğu ciddi təhlükə altında idi. Məhz belə bir ağır dönəmdə siyasi xəritədən silinmə təhlükəsi ilə üzləşən dövlətimiz ümummilli liderimizin müdrik, uzaqgörən siyasəti nəticəsində xilas olub. Belə ki, qısa zaman kəsiyində ölkəmizdə siyasi sabitlik təmin olunaraq, hüquqi dövlət kimi, müasir Azərbaycan dövləti inkişaf yoluna qədəm qoyub”.

Deputatın sözlərinə görə, bütün sadalananların fonunda əminliklə deyə bilərik ki, müasir Azərbaycan Respublikası vətəndaş təşəbbüslərinin dəstəkləndiyi, siyasi plüralizmin əsas götürüldüyü demokratik cəmiyyətin formalaşdığı ölkələr sırasında ilk yerlərdə qərarlaşıb: “Təbii ki, bununla ölkədə hüquqi dövlət quruculuğu və vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması prosesinin tamamlandığını demək olmaz. Dövlətimiz özünün inkişaf strategiyasında hər zaman bu istiqamətə xüsusi önəm verib, hüquqi dövlət quruculuğuna həssaslıqla yanaşıb. Ardıcıl şəkildə həyata keçirilən islahatlar isə başlıca olaraq bir məqsədə - vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının etibarlı qorunmasına, ədalət mühakiməsinin təmin edilməsinə və təkmilləşdirilməsinə yönəlib. Bu fikrin davamı olaraq demək olar ki, vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı ilə bağlı proseslər ölkəmizdə də, bütün dünyada olduğu kimi, eyni məcrada gedir. Azərbaycanda ildən-ilə vətəndaşların sosial fəallığının artması özünü müxtəlif cəmiyyətlərin, birliklərin, sosial hərəkatların yaranması və fəaliyyətini genişləndirməsində göstərir. Bu isə son illər Azərbaycanın beynəlxalq siyasi arenada artan nüfuzu, genişlənən əlaqələri, ölkəmizin regional əhəmiyyətinin yüksəlməsi ilə izah olunmalıdır. Bütün bunların isə eyni məqsədə - ümumxalq mənafeyinin qorunmasına xidmət etdiyi şübhəsizdir”.

Yeganə

Görünməz təhlükə!

İnsult cəmiyyətin səssiz bəlasıdır...

Statistikaya görə, insult ürək-damar xəstəliklərindən sonra ölümün ikinci əsas səbəbidir. Adətən bu xəstəliyə tutulanların üçdə biri ölür, qalanları isə əlilə çevrilir. Amma insultun qarşısını almaq və xəstələrə yardım etmək mümkündür. Əsas məsələ xəstəyə ilk 3-4 saat ərzində yardım göstərməkdir.

İnsult beynin qan təchizatının qəfil kəsilməsi və ya pozulması nəticəsində baş verən nevroloji bir xəstəlikdir. Beyindəki hüceyrələrin düzgün işləməsi üçün sabit qan axını lazımdır. Qan axını dayananda və ya zəifləyəndə, həmin əraziyə oksigen çatmır və beyin hüceyrələri ölməyə başlayır. Bu proses çox sürətlə baş verir, ona görə də erkən müdaxilə həyat qurtarıcı ola bilər. İnsult ölümcül nəticələr doğura bilən ciddi bir xəstəlikdir, lakin vaxtında və düzgün müalicə ilə insanların həyatı xilas edilə və keyfiyyəti bərpa oluna bilər.

İnsultun iki əsas növü var: işemik insult və hemorragik insult.

İşemik insult beynin qan damarlarından birinin tıxanması və ya daralması nəticəsində baş verir. Beyinə gedən qan miqdarı azalır, bu da həmin ərazidə oksigen çatışmazlığına və hüceyrələrin ölməsinə səbəb olur. İşemik insult insult hallarının təxminən 85 faizini təşkil edir və əsas səbəbi damarların divarlarında yığılan xolesterol plaklarıdır (ateroskleroz). İşemik insultun digər səbəblərinə aşağıdakılar daxildir:

*Artriyal fibrilasiya: Ürək ritmindəki pozulmalar nəticəsində qan damarlarında laxtaların yaranması.

* Şəkərli diabet: Bu xəstəlik qan damarlarını zəiflədir və tıxanma riskini artırır.

* Yüksək qan təzyiqi: Arteriyaların divarlarına uzun müddət təzyiq göstərəndə damarların zədələnməsi və tıxanma ehtimalı yüksəlir.

Hemorragik insult beyin damarlarının partlaması və qanaxma nəticəsində baş verir. Bu növ insultun əsas səbəbləri arasında yüksək qan təzyiqi və ya damar anevrizması var. Hemorragik insult daha az yayılmışdır (təxminən 15%), lakin daha ciddi nəticələrə səbəb olur, çünki beyindəki qan təzyiqi artdıqca, digər sağlam beyin toxumalarına da ziyan vurur.

İnsultun Əlamətləri

İnsultun əlamətlərini tez tanımaq və vaxtında müdaxilə etmək xəstənin həyatı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Erkən əlamətləri müəyyən etmək üçün geniş yayılmış BE FAST qaydası istifadə olunur:

* B (Balance): Tarazlıqda pozulma və başgicəllənmə.

* E (Eyes): Görmədə qəfil zəifləmə və ya bir və ya hər iki gözdə bulanıqlıq.

* F (Face): Üzdə ani əyilmə, xüsusilə də gülümsədikdə bir tərəfdə zəiflik və ya asılılıq.

* A (Arm): Bir qolda və ya ayaqda qəfil zəiflik və ya hissiyyatın itməsi.

* S (Speech): Nitqdə bulanıqlıq və ya tamamilə nitqin itməsi.

* T (Time): Vaxt çox önəmlidir. Bu simptomlardan hər hansı biri baş verərsə, dərhal təcili yardım çağırılmalıdır.

İnsultun əlavə əlamətləri bunlar ola bilər:

* Ani baş ağrıları, xüsusilə də digər simptomlarla müşayiət olunursa.

* Ətraflarda zəiflik və ya tam hərəkətsizlik.

* Koordinasiya və tarazlıqda qəfil problemlər.

* Udma çətinlikləri (disfagiya).

İnsult birdən-birə baş verir, amma bədənə əvvəlcədən “siqnallar” göndərir. Üzdə asimmetriya, əllərdə zəiflik, nitqdə çətinlik - bu üç sadə əlamət həyat qurtara bilər. Beyinə qan axını dayandıqda hər saniyə yüz minlərlə hüceyrə ölür. İnsult zamanı gecikən yardım da bərpa olunmayan itkilərlə nəticələnir.

Mütəxəssislər bildirir ki, təzyiqin normada saxlanması, düzgün qidalanma, fiziki aktivlik və siqaretdən uzaq qalmaq insultun qarşısını almağın əsas yollarıdır. Cəmi bir neçə vərdiş insanı ömürlük fəlakətdən qoruya bilər. Unutmayaq ki, insultun qarşısını almaq onu müalicə etməkdən qat-qat asandır.

İnsultla mübarizə yalnız tibb sahəsinin deyil, cəmiyyətin ümumi vəzifəsidir. Maarifləndirmə aksiyaları, təhsil müəssisələrində məlumatlandırıcı tədbirlər, media kampaniyaları bu istiqamətdə vacib addımlardır.

İnsultla mübarizə günü bizə bir daha xatırladır ki, sağlamlıq təsadüf deyil, qayğının nəticəsidir.

Xəstəliyin səssiz addımları...

Özümüzə, yaxınlarımıza diqqət yetirmək, sağlam həyat tərzi seçmək və ilkin simptomları tanımaq - bu, hər birimizin borcudur. Hər saniyə dəyərlidir, çünki hər saniyə bir həyatı xilas edə bilər.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) 2004-cü ildən başlayaraq hər il oktyabrın 29-nu Dünya İnsultla Mübarizə Günü kimi qeyd edir. Həmin il insult qlobal epidemiya elan olunub və 2006-cı ildə İnsultla Mübarizə üzrə Dünya Təşkilatı yaradılıb. Hazırda həmin quruma dünyanın 85 ölkəsindən 60 təşkilat və 3,5 min fərdi üzv daxildir və onlar insultla mübarizə aparan təşkilat və cəmiyyətlərdə çalışan alimlərdir.

Daha çox kişilərdə rast gəlinir

Həkimlərin qənaətinə görə, insult xəstəliyinə qadınlarla müqayisədə kişilərdə daha çox rast gəlinir. İnsult keçirmə riski 55 yaşdan böyük olanlarda iki dəfə artır. Lakin səhhətinə biganə qalmayan hər kəs sadə profilaktik tədbirlərlə 80 faiz hallarda xəstəlikdən qoruna bilər. Vaxtlı-vaxtında həkim müayinəsindən keçmək də vacib şərtlərdəndir. Mütəmadi olaraq açıq havada gəzmək, orta sürətlə gündə heç olmasa yarım saat yerimək insanın fiziki qabiliyyətini artırmaqla yanaşı insult riskini də azaldır.

Yeganə BAYRAMOVA

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası
Baş redaktor:
Alqış HƏSƏNOĞLU

www.yeniazerbaycan.com
mail@yeniazerbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000, Üzeyir Hacıbəyli - 66
Telefonlar:
598-37-76, 498-82-21
498-81-24, 498-19-84

İndeks: 67100
Lisenziya: N-B-317
Tiraj: 4994
Sifariş: 2217
“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayon filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur.
Məsul növbətçi:
Yeganə Bayramova